

ZPRAVODAJ

MINISTERSTVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Září 2006

Ročník XVI

Číslo 9

ČASOPIS SE TISKNE NA RECYKLOVANÉM PAPIRU

OBSAH

Rozhovor měsíce

Biorolníci a péče o krajinu (dnes a zítra) 1

Na aktuální téma: ekologické zemědělství

6. evropská letní akademie ekologického

zemědělství 4

Bioakademie – cíle a historie 5

Ekologické zemědělství v České republice 6

Závěry úvodního zasedání

Bioakademie 2006 9

Trvalé travní porosty v ekologickém

zemědělství a jejich produkční

a mimoprodukční funkce 10

Letošní září je opět ve znamení

biopotravin 12

Čeští výrobci biopotravin soutěží

o prestižní titul 13

Evropská unie

Neformální zasedání Rady

Evropské unie pro životní

prostředí ve finském Turku 14

„Energie a životní prostředí

v Evropské unii – mapování

pokroku k integraci“ 15

Týden udržitelného rozvoje letos

pod vlajkou udržitelné spotřeby

a výroby 16

Tvorba nových Evropských

tematických středisek –

úspěch českých institucí 17

Tematická strategie o udržitelném

užívání pesticidů 18

Informujeme

Mezinárodní vědecká konference

„Systém účetnictví a reportingu

udržitelného rozvoje na

mikroekonomické

a makroekonomické úrovni“ 19

Výzvy pro politiku životního

prostředí České republiky

v nadcházejícím období 20

Yann Arthus-Bertrand vystavuje

na pražské Kampě 28

Ředitelka odboru Evropské unie Veronika Hunt Šafránková, ředitel strategicko-legislativní sekce Jan Dušík a místopředseda vlády Jiří Havel zahájili Týden udržitelného rozvoje. K článku na str. 16.

Foto archiv MŽP

Biorolníci a péče o krajinu (dnes a zítra)

**Rozhovor Karla Merhauta s Prof. Ing. Janem Moudrým, CSc.,
vedoucím nové Katedry agroekologie na Zemědělské fakultě
Jihočeské univerzity**

Zajímá-li se u nás kdokoli o roli ekologického zemědělství při péči o krajinu, o výchovu takto orientovaných vysokoškoláků a případně o výzkumné aktivity na tomto tematickém poli, jeho pozornost se logicky brzy obrátí k působení Zemědělské fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Od jara tohoto roku to patrně bude platit v míře ještě větší, neboť zde otevřeli – v kontextu ČR poměrně ojedinělou – **katedru agroekologie**. Dušík oboru i vedoucím tohoto vysokoškolského pracoviště je Prof. Ing. Jan Moudrý, CSc. – osoba zvláště povoláná nejen k úvahám o výchově mladých odborníků tohoto zaměření, ale i k reflexi „agroeko“-efektů či chcete-li mimoprodukčních a krajinářských přínosů našeho současného ekologického zemědělství. Zviditelňování tohoto (často nedoceňovaného) rozměru hospodaření našich biorolníků **právě v září, které již podruhé resorty MZe a MŽP akcentují jako Měsíc ekologického zemědělství a biopotravin**, by určitě nemělo chybět při snahách

získávat tomuto – u nás již více než 15letému oboru – větší pozornost široké veřejnosti...

S jakým zaměřením nová katedra přichází?

Koncepce studijního oboru vychází z dlouhodobého plánu rozvoje Zemědělské fakulty Jihočeské univerzity a její pedagogické i výzkumné orientace na harmonizaci produkčních i mimoprodukčních funkcí krajiny.

V bakalářském stupni studentům poskytujeme interdisciplinární základy ekologického a zemědělského vzdělání. V magisterském stupni je pak studium zaměřeno na specializaci Ekologické zemědělství s převahou technologických disciplín pro aplikaci trvale udržitelných způsobů hospodaření v krajině a specializaci Péče o krajinu orientovanou více na problematiku aplikované ekologie a uplatnění ekologických principů při ochraně krajiny.

Na studijní obor Agroekologie navazují programy Aplikovaná a krajinná ekologie a Obecná produkce rostlinná. Absolventi těchto studijních oborů se tradičně velmi dobře uplatňují v praxi (např. NP Šumava, CHKO Český les, Slavkovský les – pozice ředitelů nebo vedoucích pracovníků).

Nač se orientuje vědecko-výzkumná a pedagogická činnost nového pracoviště?

Především na širší ekologické aspekty jak terestrických, tak vodních ekosystémů. Do centra pozornosti stavíme především otázky, které souvisejí s činností člověka v krajině, zejména se zemědělstvím, s civilizačními zátěžemi přírody, s ochranou přírody, tvorbou krajiny a možností revitalizace ohrožených nebo devastovaných ekosystémů.

Katedra se zaměřuje na aplikace půdoochranných technologií v oblasti dynamiky fyzikálních a agrochemických vlastností půd a degradace horských a podhorských půd především studiem půdní organické hmoty, její frakcionace a hodnocení jejích frakcí.

V ekoenergetice katedra zdůrazňuje přínosy využití energie biomasy a sluneční energie a dalších způsobů využití obnovitelných zdrojů.

V oblastech přímo souvisejících se zemědělskou problematikou, rozvojem rurálních oblastí a podporou sleduje především problematiku dopadu ekologického zemědělství na krajinu a alternativní péče o krajinu. Zemědělství v lokálním a regionálním měřítku v rozšířené Evropské unii je právem založeno na předpokladu, že agroenvironmentální politika v rurálním prostředí a její propojení se současným trvale udržitelným rozvojem je nejefektivnějším směrem rozvoje současné teoretické a aplikované agroekologie a ochrany biodiverzity.

Výsledky odborné činnosti směřují především k managementovým opatřením v krajině. Management přírody a krajiny je považován za dynamickou a řízenou péči o přírodu a krajinu, včetně hospodaření s přírodními zdroji.

Jak by se měl uplatnit váš absolvent na stále tvrdším evropském trhu práce ?

Sám vznik studijního oboru Agroekologie na Zemědělské fakultě je reakcí na současné změny a předpokládané potřeby společnosti v oblasti českého, resp. evropského zemědělství a péče o zemědělskou krajinu. Aplikujeme principy řady mezinárodních dohod a přístupů, jako je např. Evropská úmluva o krajině a NATURA 2000. Prioritou se stává kvalita produktů i života společnosti v nejširším pojetí, trvale udržitelný rozvoj venkova a zvýšení jeho atraktivnosti, péče o zemědělskou krajinu ve smyslu její funkce a krajinných hodnot, plnohodnotnost surovin, welfare zvířat, využití biomasy k mimoprodukčním účelům apod.

Kde najdou uplatnění absolventi bakalářského stupně?

Cílem studia bakalářského stupně oboru agroekologie je příprava odborníků pro agroekologický mana-

Nově se rozvíjející Katedra agroekologie

(KAG), založená na Zemědělské fakultě JU k 1. 3. 2006, je garantem rozvoje studijního oboru Agroekologie v bakalářském a magisterském stupni. Studijní obor byl akreditován v roce 2002 ve studijním programu *Zemědělství pro bakalářský stupeň* a ve studijním programu *Zemědělské inženýrství* pro magisterský stupeň. Katedra je garantem sekce Agroekologie a sekce Obecné produkce rostlinné v rámci SVOČ pro bakalářské a magisterské studium. Katedra se člení na tři sekce: agrotechniky a výživy rostlin, ekologického zemědělství (obnovitelných a neobnovitelných zdrojů) a péče o krajinu.

Základem katedry se stala dosavadní katedra *Obecné produkce rostlinné*, část stávající katedry *Ekologie* zaměřená na problematiku aplikované ekologie a environmentální problematiku posílená pracovníky *Laboratoře aplikované ekologie* a dalšími odborníky.

Katedra je propojena výzkumnými i pedagogickými aktivitami s vědeckovýzkumným pracovištěm *Laboratoře aplikované ekologie*. Předpokládá se úzká spolupráce s ostatními pracovišti fakulty, zejména s *Katedrou biologických disciplín*, *Katedrou travních ekosystémů a horského zemědělství* a dalšími útvary fakulty, včetně ekonomických oborů. Od počátku nového akademického roku zahájí 60 studentů v bakalářském stupni studia oboru Agroekologie (zájem o obor byl 5x vyšší než kapacita) a v magisterském stupni poprvé nastoupí 26 bakalářů agroekologů ke studiu specializací Ekologické zemědělství a Péče o krajinu. Cílem pro nejbližší období je rozšíření stávajícího bakalářského studijního oboru Trvale udržitelné systémy hospodaření o kombinovanou formu studia určenou především pro zemědělce z praxe. Katedra bude zajišťovat výuku předmětů ve spektru svého zaměření i pro obory *Všeobecné zemědělství*, *Pozemkové úpravy a převody nemovitostí*, *Zootechnika* a další, včetně předmětu *Aplikovaná ekologie* pro tzv. technické a nezemědělské obory.

Chov dobytka bez tržní produkce mléka je pro ekologické zemědělství u nás typický Foto Břetislav Koč

gement zemědělské krajiny a hospodaření na zemědělské půdě, a to zejména v ekologicky limitovaných podmínkách (CHKO, národní parky, biosférické rezervace a jiná environmentálně citlivá území) a pro vedoucí pozice či vlastní poučené podnikání v ekologickém zemědělství. Dalším cílem je příprava praktických odborníků schopných zvládnout systémy monitorování stavu životního prostředí v zemědělské krajině se zvláštním zřetelem na ochranu přírodních zdrojů (půda, voda a biosféra) a atmosféry.

Absolvent bakalářského studia bude odborný pracovník či podnikatel na úseku zemědělství a služeb v rámci zemědělství a péče o krajinu se zvláštním zaměřením na oblasti a procesy s limitovaným způsobem hospodaření. Potenciální student navazujícího magisterského studia by pak měl být i specialistou pro využívání a ochranu přírodních zdrojů na úrovni podnikové i institucionální v rámci resortu MZe, MŽP a MMR.

A co je cílem magisterského studia?

Cílem studia v magisterském stupni je příprava odborníků pro koncepční a regulační činnosti v managementu zemědělské krajiny v intencích trvale udržitelného hospodaření a péče o přírodní zdroje. Dalším cílem je zvládnutí projektování a regulace technologických procesů v podmínkách s ekologicky limitovaným režimem, systémové vyhodnocování výsledků dílčího monitorování stavu zemědělské krajiny a zpracování postupů pro regulaci technologických procesů a dále preventivních a ochranných opatření.

Náš absolvent by měl najít uplatnění jako odborný pracovník či podnikatel na úseku zemědělství a služeb v rámci zemědělství a péče o krajinu se zvláštním zaměřením na oblasti a procesy s limitovaným způsobem hospodaření. Uplatnit se může i jako poradce v ekologickém zemědělství a v ochraně pří-

rody, při inspekční činnosti při kontrole ekologického zemědělství či ochrany přírody.

Magistr oboru bude mít předpoklady pro práci výzkumníka v oblasti agroekologie, pedagoga specializovaných středních a vyšších odborných škol, specialisty pro využívání a ochranu přírodních zdrojů na úrovni podnikové i institucionální ve zmíněných resortech.

Shrňme, jaké hlavní specializace by tedy vaši studenti měli získat?

Věřím, že je studiem nastartujeme a že vlastním přičiněním a s poznatky z praxe postupně dozrají ve vyhledávané odborníky na ekologické zemědělství. Měli by být odborníky především na funkci krajiny zejména v oblasti fungování vodního režimu a klimatických parametrů, na biodiverzitu krajiny a ekosystémů, na problematiku ekologie půdy, revitalizace a rekultivace antropogenně narušených území, na hodnocení vlivu antropogenní činnosti na přírodu a krajinu, na bioenergetiku a využití biomasy jako zdroje surovin pro průmysl, na úrodnost půd v LFA. Měli by znát i komplexní vývoj technologií na evropském i světovém trhu hledaných imunogenních a adaptogenních rostlin a využití biologicky aktivních látek zvyšujících přirozenou imunitu člověka.

Děkuji za rozhovor.

*Ministerstvo životního prostředí
vyhlašuje*

Výběrové řízení na podporu projektů předložených občanskými sdruženími a obecně prospěšnými společnostmi pro rok 2007

Výběrové řízení se vyhlašuje pro následující skupiny programů:

- B. Koordinační projekty v ochraně přírody a krajiny.
- C. Ochrana přírody a krajiny
- D. Zapojování veřejnosti do rozhodování v oblasti životního prostředí a udržitelný rozvoj na regionální úrovni, Místní agendy 21
- A. Poskytování environmentálních informací
- B. Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta

Plný text vyhlášení včetně formulářů lze od 21. 8. 2006 získat:

- na internetových stránkách MŽP na adrese www.env.cz
- na vrátnici MŽP, Vršovická 65, 100 10, Praha 10
- na krajských úřadech

Veškeré podklady a bližší informace jsou k dispozici na odboru vnějších vztahů MŽP, Vršovická 65, 100 10 Praha 10.

Kontakt: Bohumila Svobodová (tel.: 267 122 584, e-mail: bohumila_svobodova@env.cz), RNDr. Helena Knappová (tel.: 267 122 226, e-mail: helena_knappova@env.cz). Osobní návštěvu nutno dohodnout předem.

Příjem přihlášek končí 3. října 2006 ve 12.00 hodin.

6. evropská letní akademie ekologického zemědělství

Pod názvem BIOAKADEMIE 2006 se uskutečnila v prostorách Zahradnické fakulty Mendlovy zemědělské a lesnické univerzity v Lednici na Moravě od 29. června do 1. července 2006 6. evropská letní akademie ekologického zemědělství. Ministerstvo životního prostředí převzalo nad touto konferencí záštitu společně s Ministerstvem zemědělství České republiky, Ministerstvem zemědělství a životního prostředí Rakouska, Ministerstvem zemědělství Slovenské republiky a organizací IFOAM. Hlavním organizátorem byl Svaz ekologických zemědělců PRO-BIO.

Nosná témata v r. 2006 představovaly trvalé travní porosty a kvalita biopotravin, které byly probírány ve dvou hlavních paralelních konferenčních zasedáních. Souběžně pak probíhal seminář Ekologická zelenina v polních podmínkách. Uvedená témata jsou aktuální nejen pro Českou republiku, ale v celé Evropské unii, o čemž svědčí vysoký počet zahraničních účastníků, přednášejících i moderátorů. Zastoupení však byli též účastníci z některých východoevropských zemí – dosud nečlen-ských států EU.

Plenární zasedání

Úvodní plenární zasedání 29. června dopoledne, na němž vystoupili zástupci výše uvedených zasti-ťujících institucí, bylo věnováno programům rozvoje venkova v novém finančním období 2007–2013 a novému Nařízení Rady Evropské komise o ekologickém zemědělství a označování bioprodukce. Za Ministerstvo životního prostředí přednesl vstupní referát Ing. Petr Pařízek, ředitel odboru finančních nástrojů v ochraně přírody a krajiny.

Konference A

Konference A – Trvalé travní porosty (garant prof. Bořivoj Šarapatka, Univerzita Palackého, Olomouc) byla zaměřena na variabilitu trvalých travních porostů v ekologickém zemědělství a jejich produkčním i mimoprodukčním funkcím. Hodnocen byl hydrologický význam travních porostů, jejich funkce v závislosti na managementu, zkušenosti se zakládáním a pěstováním květnatých luk a možnosti používání regionálních směsí pro obnovu, problematika plevelů v travních porostech se zaměřením na šťovík tupolistý. Hodnocena byla i účinnost energetických vstupů na příkladu pastevních systémů s nízkými vstupy v chovu dojníc v ekologickém zemědělství Rakouska a možnosti alternativního využití biomasy dle zkušeností z Dánského institutu zemědělských věd (včetně příkladů ze Švédska). Objasňovány byly změny ve výživné hodnotě a produkci píče vlivem různé intenzity obhospodařování, nebezpečí parazitů na pastvinách a příslušná opatření. Hodnocen byl vývoj dotační politiky v EU a ČR, demonstrován význam agro-bio-diverzity a shrnuty hlavní výstupy projektu UNEP/GEF zaměřeného na genetické zdroje a rozdělování přínosů z nich, koordinovaného Ministerstvem životního prostředí.

Konference B

Konference B – Kvalita biopotravin – jezme zdravěji! (garant Dr. Alberta Velimirov, Výzkumný ústav

pro ekologické zemědělství – FiBL, Vídeň) se zaměřila na kvalitu potravin vyráběných ekologickým způsobem a možnosti ovlivnění zdraví konzumentů, chemickou nezávadnost potravinářských plodin, kvalitu potravin a bioproduktů, přídatné látky v konvenčních potravinách a bioproduktech, jakož i některé testovací metody (bezpečnost maximálních hladin zbytkových pesticidů, senzorkové hodnocení jídla, elektrochemický test kvality). Obecněji pak byly hodnoceny vlivy biopotravin na lidskou existenci, složení potravy ve vztahu ke změnám životního stylu a biozemědělství ve vztahu k potravinové jistotě v rozvojových zemích.

Seminář Ekologická zelenina v polních podmínkách (garant Ing. Radomil Hradil, Camphill, České Kopisty) byl věnován praktickým aspektům pěstování biozeleniny (pěstitelské postupy a systémy, ochrana rostlin, produkce, tržní úprava a prodej) na základě zkušeností z Rakouska a České republiky.

Závěrečné zasedání

Krátké závěrečné plenární zasedání 30. června odpoledne shrnulo hlavní poznatky ze všech paralelních jednání. Přednesené referáty doplnila řada posterů vystavených v prostorách hostující Zahradnické fakulty Mendlovy zemědělské a lesnické univerzity, prezentujících výsledky tematicky souvisejících projektů a programů.

Na závěrečné zasedání navázaly exkurze demonstrující získané poznatky z ekologického zemědělství i existující problémy v praxi. Vedly do tří oblastí:

Česká republika – Beskydy, Zlínsko: farma GONE, Valašská Polanka, Ekofarma rodiny Vránovy, Zlín – Lužkovice, Farma Lukov Josefa Košáře

Slovensko – Liptovská Teplička (zemědělské podílnické družstvo), Šuňava, okres Poprad (zemědělské družstvo)

Rakousko (návaznost na seminář o ekologické zelenině) – návštěva podniků Vogt – Oberstdorf, Adama – Glinzendorf, Menzinger – Franzensdorf.

Bioakademie otevřela možnost mezinárodní výměny zkušeností o aktuálních tématech ekologického zemědělství za účasti představitelů hlavních zodpovědných vrcholných orgánů států, podílejících se na organizaci, ale i zástupců ekologických hnutí střední a východní Evropy.

*Ing. Milena Roudná, CSc.,
konzultantka, odbor rozvojové
a projektové spolupráce MŽP*

Bioakademie – cíle a historie

Nedostatečný přenos informací a začlenění tematiky ekologického zemědělství do standardních vzdělávacích systému je obecným nedostatkem v zemích středního a východního regionu EU. Bioakademie založená jako platforma pro vzájemné setkávání odborníků, ekozemědělců, politiků a zástupců z řad spotřebitelské veřejnosti nabízí jedno z řešení, jak tomuto problému čelit.

Přehled témat uplynulých ročníků

2005

Konference A: Nechemická ochrana rostlin

Konference B: Zdraví zvířat v ekologickém zemědělství

Konference C: Podpora a rozvoj ekologického zemědělství v EU

2004

Konference A: Ekologické zemědělství, správná zemědělská praxe, ochrana životního prostředí

Konference B: Ekologické zemědělství jako podnikání

2003

Konference A: Ekologické zemědělství – šance pro produkční oblasti

Konference B: Ekologické zemědělství – zdravá země, zdravé potraviny, zdraví lidí

2002

Konference A: Produkce mléka v ekologickém zemědělství

Konference B: Trh s bioprodukty, jeho rozvoj a vhodné struktury

Konference C: Biodiverzita a ekologické zemědělství

2001

Konference: Ekologické zemědělství – strategický krok na cestě k vytvoření panevropského modelu hospodaření

Třídenní konference tradičně probíhá na přelomu června a července. Program je koncipován jako dva až tři na sobě nezávislé tematické bloky, rozdělené svým zaměřením na odborně-praktickou sekci, sekci mapující vlivy ekologického zemědělství a jeho produktů na kvalitu života a sekci legislativního rámce. Lektory jednotlivých přednášek jsou představitelé z řad pedagogů, vědců, politiků a ekozemědělských činitelů nadnárodních ekozemědělských organizací. Mezi pravidelné účastníky konference Bioakademie patří ministři zemědělství a životního prostředí účastnických zemí, přední představitelé IFOAM, profesori renomovaných zahraničních univerzit a vědečtí odborníci s mezinárodní prestiží.

Mimo hlavních bloků má účastník možnost přihlásit se do řady praktických workshopů (pěstování zeleniny, zakládání biozahrad apod.) a účastnit se oblíbeného biorautu v areálu lednického zámku. Nedílnou součástí akce jsou exkurze na vybrané ekologické farmy a podniky v pořadatelských zemích, které jsou koncipované tak, aby si účastník mohl vytvořit co možná nejobjektivnější přehled o současné problematice ekologického farmaření. Akci pravidelně ročně navštíví 300–400 návštěvníků z řad odborné i laické veřejnosti.

Hlavními organizátory akce jsou tradičně český Svaz ekologických zemědělců PRO-BIO, rakouský BIO Austria a slovenský EKOTREND, za odborné garance institucí FIBL, Bioinstitut a UP Olomouc. Akce probíhá pod záštitou a za finančního přispění Ministerstva zemědělství ČR, Ministerstva životního prostředí ČR, Ministerstva zemědělství a lesnictví, životního prostředí a vodního hospodářství Rakouska a Ministerstva zemědělství Slovenska a IFOAM EU.

Idea Michaela Piattiho, jehož původní záměr byl založit v Lednici Evropskou univerzitu ekologického zemědělství, zůstala zatím nenaplněna, nicméně i Bioakademie je projektem, který svou vzdělávací roli plní na výbornou.

Kateřina Čapounová,
PRO-BIO Liga

Akce, která vděčí za vznik osobní iniciativě rakouského ekologického zemědělce Dr. Michaela Piattiho, má od samého počátku v roce 2001 mezinárodní charakter. Konference, pořádaná na univerzitní půdě Mendlovy zemědělské univerzity v malebném prostředí Lednicko-Valtického areálu, je pravidelným mezinárodním střetáváním zástupců ekologického zemědělství z více než dvou desítek zemí z celého světa. Cílem Bioakademie je nejen transfer odborných informací, výměna know-how a praktických zkušeností týkajících se zemědělské praxe, ale také sdílení zkušeností z oblasti legislativy, právních norem a lobbingu. Zejména účast politických představitelů z různých zemí umožňuje vzájemná srovnání rozdílných přístupů a politické vůle v jednotlivých zemích k ekologickému zemědělství. Nezanedbatelným přínosem akce je možnost osobních neformálních setkání.

Ekologické zemědělství v České republice

Ekologické zemědělství je alternativou konvenčního zemědělství, které zejména v druhé polovině minulého století ovlivnilo ráz krajiny. Rozvoj tohoto moderního způsobu zemědělství, které zohledňuje zákonitosti přírody, byl u nás umožněn až demokratickými změnami ve společnosti po roce 1989.

Ekologické zemědělství je v České republice převážně doménou horských a podhorských podniků hospodařících na trvale travnatých porostech, zaměřených zejména na chov dobytka bez tržní produkce mléka a údržbu krajiny (zhruba 90% z ekologicky obhospodařované zemědělské půdy). Zbýlých 10% tvoří orná půda, sady a vinice. Průměrná velikost české ekofarmy je 315 ha, což výrazně převyšuje evropský průměr 40 ha. Mezi hlavní zpracovatelské obory patří zpracování obilí, zejména špaldy a pohanky, kravského a koziho mléka, hovězího a vepřového masa, bylin a koření. Největší koncentrace ekologických farmářů je v severozápadních Čechách, v oblasti Bílých Karpat a v Jeseníkách, dlouhodobě malý zájem o ekologický způsob hospodaření vykazují regiony Beskydy, Zlínsko.

Základní statistické údaje o ekologickém zemědělství (EZ) v roce 2005

K 31.12. 2005 hospodařilo ekologicky 829 farem na výměře 254 982 ha, což představuje 5,98 % vý-

měry ZPF. Za poslední tři roky se plocha ekologicky obhospodařované půdy nezvyšuje, letos poprvé od roku 1995 dokonce došlo zcela proti evropským trendům k poklesu ploch EZ, a to o 8 317 ha oproti roku 2004, kdy celková plocha EZ činila 6,16% z celkové výměry ZPF. Počet farem klesl o 7 farem, o 350 ha byla snížena plocha ekologicky obhospodařovaných vinic a sadů. Na druhou stranu se zvýšila výměra orné půdy o 1 072 ha a poprvé v historii EZ překročila výměru 20 000 ha na celkových 20 766 ha. Dobrým signálem pro rozvoj trhu s biopotravinami je zvýšení počtu výrobců biopotravin a obchodníků s bioprodukty.

Podrobnosti o statistice ekologického zemědělství v roce 2005 jsou uvedeny v následujících tabulkách:

Vývoj struktury půdního fondu v ekologickém zemědělství ČR (ha)

Plochy	rok 2001 výměra	rok 2002 výměra	rok 2003 výměra	rok 2004 výměra	rok 2005 výměra
Orná půda	19 164	19 536	19 637	19 694	20 766
TTP	195 633	211 924	231 683	235 379	209 956
Trvalé kultury	963	898	928	1 170	820
Ostatní plochy	2 354	2 778	2 747	7 056	23 440
Celkem	218 114	235 136	254 995	263 299	254 982

Vývoj struktury půdního fondu v ekologickém zemědělství ČR (%)

Plochy	rok 2001	rok 2002	rok 2003	rok 2004	rok 2005
Orná půda	8,78	8,31	7,70	7,50	8,1
TTP	89,69	90,13	90,86	89,40	82,4
Trvalé kultury	0,45	0,38	0,36	0,40	0,3
Ostatní plochy	1,08	1,18	1,08	2,70	9,2
Celkem	100	100	100	100	100

Značný nárůst půdy zařazené do ostatních ploch je způsoben rozdílem v evidenci dle katastru nemovitostí a dle LPIS. Vzhledem k tomu, že výměra podle evidence půdních bloků je zpravidla nižší, než v katastru nemovitostí, eviduje se tento rozdíl jako ostatní pozemky.

Přehled registrovaných pozemků a pozemků zařazených v přechodném období podle kultur v roce 2005 (ha)

Pozemky	orná půda bez zeleniny	orná půda se zeleninou	TTP	trvalé kultury	ostatní pozemky	celkem
Registrované	16 931	256	187 246	459	21 317	226 209
V přechodném období	3 577	2	22 710	361	2 123	28 773
Celkem	20 508	258	209 956	820	23 440	254 982

Počet podniků zařazených v EZ k 31. 12. 2005

Podnikatelské subjekty podle předmětu činnosti	rok 2001	rok 2002	rok 2003	rok 2004	rok 2005
Ekologičtí podnikatelé, žadatelé o registraci	654	717	810	836	829
Výrobci biopotravin (včetně vlastní distribuční činnosti)	75	92	96	116	125
Osoby uvádějící bioprodukty a biopotraviny do oběhu	49	164	189	193	295
Výrobci vstupů do EZ	–	–	19	10	19
Celkem	779	973	1 114	1 155	1 268

Celkový počet podniků zařazených v roce 2005 do EZ byl 1 268. V průběhu roku 2005 se do systému ekologického hospodaření přihlásilo 48 nových farem, naopak 8 ekofarem bylo zrušeno rozhodnutím MZe a 47 farem vystoupilo ze systému ekologického zemědělství na vlastní žádost.

Bylo ohlášeno 20 nových provozoven výrobců biopotravin a 107 osob uvádějících bioprodukty a biopotraviny do oběhu, z nichž 88 provozuje pouze maloobchodní prodej. Naopak v průběhu roku 2005 zrušilo MZe ohlášení 11 provozoven výrobců a 5 provozoven distributorů u MZe.

Legislativa ekologického zemědělství, kontrolní a certifikační systém

S účinností od 30.12. 2005 začal platit zákon č. 553/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství. Smyslem novely bylo vypustit ze zákona č. 242/2000 Sb. všechna ustanovení, která jsou duplicitní s evropskou legislativou EZ (nařízení Rady (EHS) 2092/91 o ekologickém zemědělství). Došlo tak ke zjednodušení legislativy ekologického zemědělství. Úplné znění zákona č. 242/2000 Sb. vyšlo ve Sbírce zákonů jako zákon č. 30/2006 Sb. dne 2. 2. 2006. S účinností od 1. 2. 2006 začala také platit nová prováděcí vyhláška MZe č. 16/2006 Sb., která nahradila všechny dosud platné prováděcí vyhlášky k zákonu č. 242/2000 Sb. Od 1. 2. 2006 jsou tak zrušeny prováděcí vyhlášky č. 53/2001 Sb., 263/2003 Sb. a 174/2004 Sb. Platnou legislativu EZ je možné najít na internetových stránkách MZe, nebo si ji vyžádat na odboru rozvoje venkova a environmentální politiky MZe.

V roce 2005 proběhlo výběrové řízení na další kontrolní a certifikační organizaci v EZ. Vítězem výběrového řízení se stala česká pobočka německé kontrolní organizace ABCERT GmbH, se sídlem v Brně, která od 1. 1. 2006 zahájila (vedle kontrolní organizace KEZ o.p.s.) svou činnost.

Státní podpora ekologického zemědělství

Také v roce 2005 pokračovala dotační podpora EZ jako „agroenvi“ opatření v rámci Horizontálního programu rozvoje venkova. Celková suma vyplacených dotací pro EZ v roce 2005 činí cca 300 mil. Kč.

Výše dotace na ekologické zemědělství je rozdílná v závislosti na pěstované kultuře a pro rok 2005 byla stejná jako v roce 2004 v následující výši:

- a) 3 520 Kč/ha, při hospodaření na orné půdě, s výjimkou pěstování zeleniny nebo speciálních bylin,
- b) 1 100 Kč/ha, při hospodaření na travních porostech,
- c) 12 235 Kč/ha, při pěstování vinic, ovocných sadů nebo chmelnic,
- d) 11 050 Kč/ha, při pěstování zeleniny nebo speciálních bylin na orné půdě.

V současné době probíhá připomínkové řízení koncepčního dokumentu „Program rozvoje venkova České republiky na období 2007–2013“ (PRV). Program, který dosud umožňoval čerpání přímých dotací na plochu ekologicky obhospodařované půdy, je v nadcházejícím období rozšiřován o tzv. programy kvality, které zahrnují propagaci potravin s přidanou hodnotou a investiční prostředky určené na jejich marketing. Právě tato opatření by se mohla stát významným zdrojem finanční

podpory propagace biopotravin. V České republice byla však opatření, obsahující tyto programy, bez patřičných zdůvodnění z programu vyřazena. Řada oborových sdružení, včetně Svazu ekologických zemědělců PRO-BIO, ke stávající podobě dokumentu vnesla oficiální připomínky. Program PRV nadále počítá s přímými dotacemi a navrhuje jejich navýšení.

Akční plán pro rozvoj ekologického zemědělství do roku 2010 a jeho realizace

Akční plán přijala dne 17. 3. 2004 na svém zasedání vláda a ve svém usnesení uložila MZe vytvořit meziresortní pracovní skupinu pro realizaci cílů Akčního plánu. Tato pracovní skupina zahájila svoji činnost prostřednictvím zástupců ministerstev životního prostředí, průmyslu a obchodu, zdravotnictví a školství a také prostřednictvím zástupců všech krajů, protože je velmi důležité realizovat Akční plán také na regionální úrovni. Pro tento účel byly v průběhu roku 2004 vytvořeny pracovní skupiny, tematicky zaměřené na řešení problematiky welfare, propagace, marketingu, výzkumu, vzdělávání a poradenství a vztahu ekologického zemědělství a životního prostředí.

V rámci Akčního plánu byly doposud realizovány především následující aktivity:

- logo BIO, kterým se označují biopotraviny, bylo převedeno ze soukromých rukou do vlastnictví státu (MZe)
- ve spolupráci svazu PRO-BIO a marketingového odboru SZIF byl připraven komunikační projekt na propagaci ekologického zemědělství a biopotravin, s celkovým rozpočtem projektu 2 415 000 EURO (cca 69 mil. Kč) na roky 2007–2009. V případě schválení projektu se bude EU podílet na financování z 50 %.
- září 2005 bylo poprvé vyhlášeno MZe a MŽP jako Měsíc biopotravin. V rámci Měsíce biopotravin proběhlo 90 různých akcí na podporu propagace ekologického zemědělství v regionech celé České republiky, kterých se zúčastnily tisíce osob – bio-dožínky, biojarmarky, dny otevřených dveří, semináře, exkurze, ochutnávky apod.
- založení společnosti Bioinstitut o.p.s., se sídlem v Olomouci, která vznikla za účelem zastřešení aktivit týkajících se výzkumu, vzdělávání a poradenství v ekologickém zemědělství. Bioinstitut o.p.s. ve spolupráci s univerzitami zakládá Výzkumné centrum ekologického zemědělství v rámci projektu podaného na MŠMT, kde budou řešena základní výzkumná témata ekologického zemědělství včetně projektů přechodu na ekologické zemědělství
- začlenění ekologického zemědělství do témat projektů v rámci NAZV a do programu výzkumu v agrárním sektoru v letech 2007–2013

- zavedení dotačního titulu pro podporu poradenství v ekologickém zemědělství v rámci „Zásad“ pravidelně od roku 2004
- realizace vzdělávacích akcí a seminářů na téma zpracování a marketing v EZ, welfare v EZ, vztah EZ a životního prostředí atd. Byla vydána také řada publikací na téma EZ a biopotraviny.

Biopotraviny a bioprodukty na českém trhu

Odhadovaný obrát biopotravin dosáhl v roce 2005 350 mil Kč, což představuje oproti předcházejícímu období značný nárůst. Ze sortimentu přibližně 3 000 položek biopotravin tvoří více než dvě třetiny biopotraviny ze zahraničí, kterými je nahrazován trvalý nedostatek produktů tuzemské výroby v biokvalitě. I přes značně rozšířenou nabídku se však na českém trhu nadále nedostává biovejec, některých druhů masa (především drůbežího, skopového) a masných výrobků, čerstvého ovoce a zeleniny, mlékařských výrobků a sýrů a čerstvého pečiva. V České republice působí čtyři významní distributoři přírodních produktů a biopotravin, dva největší – Country Life s.r.o. a PRO-BIO s.r.o. patří mezi největší importéry, Luční údolí a ekofarma Deblín, producenti a obchodníci se zeleninou a ovocem, nabízejí sortiment bio ovoce a zeleniny z domova i z dovozu.

Více než polovina objemu biopotravin na českém trhu se prodává prostřednictvím sítí super a hyper marketů (Delvita, Hypernova, Globus, Interspar, Albert,

Tesco, Billa, dm drogerie), přibližně 25% tvoří prodej ve specializovaných prodejnách biopotravin a prodejnách zdravé výživy (asi 300 subjektů), zbytek připadá na přímý prodej ze dvora, tržiště či internetový prodej. Některé obchodní řetězce prodávají biopotraviny pod vlastní firemní značkou (např. Ahold – Selský dvůr, Billa – JaNaturlich, dm drogerie market – Alnatura apod.) Nejkompletnější nabídku deklaruje se svými 120 položkami Delvita, většina ostatních obchodních řetězců nabízí v biokvalitě hovězí, luštěniny, mouky, těstoviny, mléčné výrobky, v omezené míře nápoje a čerstvou a mraženou zeleninu a pečivo. Pro české spotřebitele nezvyklé místo odbytu produktů v biokvalitě nabízejí i řetězce drogerií dm, kde je možno zakoupit více než 100 druhů biopotravin – zejména cukrárenské trvanlivé výrobky, luštěniny, sladidla a nealkoholické nápoje v bio kvalitě. Nejširší spektrum biopotravin nadále nabízejí specializované obchody zdravé výživy a biopotravin, zejména členské bioprodeje svazu PRO-BIO. V zemích EU 15 běžné bio-supermarkety zatím v České republice neexistují, pouze v Praze je možno najít obchody k tomuto typu prodeje se přibližující (např. Praha – markety Albio, Country Life).

Vývoz – V souvislosti se vstupem České republiky do EU skončila od 1. 5. 2004 povinnost vývozců při vývozu do EU podávat Žádost o vydání vývozního osvědčení pro vývoz bioproduktů a biopotravin podle § 26 odst. 4 zákona č. 242/2000 Sb., v souvislosti s volným pohybem zboží ve Společenství, z těchto důvodů nejsou v současné době objemy importovaných a exportovaných bioproduktů monitorovány. Tradičními zeměmi vývozu českých bioproduktů do zemí EU jsou Rakousko, Německo, Itálie a Holandsko. Převážnou část exportu z ČR tvoří vývoz biosurovin, zejména obilí, ze živočišné výroby pak živý skot. Veškeré vývozy bioproduktů a biopotravin uskutečněné v loňském roce mimo EU byly do Turecka, jednalo se o kojeneckou výživu v celkovém množství 238,2 tun.

Dovoz – Vstupem do EU v r. 2004 se výrazně rozšířil import biopotravin na český trh. Je to dáno zejména zrušením povinnosti recertifikace v rámci volného pohybu zboží v EU. Přesto řada klientů využívá možnosti recertifikace i v rámci Evropského spole-

Přehled největších českých společností v oboru biopotravin

Albio, s.r.o.	Výroba pečiva/Maloobchod
Alternativ Plus s.r.o.	Velkoobchod / Zpracování mouka, zelenina
Bio-nebio	Import / balení a výroba biopotravin
Biopark s.r.o.	Zpracovatel – hovězí maso
Country Life s.r.o.	Velkoobchod/Import/Zpracování/Maloobchod
Ing. Pavel Dobrovolný (DoRa)	Zpracování kozího mléka
Jan Kučírek – Natural	Zpracování – mouka, distribuce
Zahradnictví Luční Údolí	Producent/Distributor/Import – ovoce, zelenina
Matro	Import
Olma a.s.	Zpracovatel/Výrobce mléka a jogurtů
PRO-BIO s.r.o.	Zpracování/Velkoobchod/Import
Racio s.r.o.	Výrobce – extrudované pečivo
Sluneční brána s.r.o./Sonnentor	Výrobce čaje, koření
Sunfood – Mervart	Import specialit pro makrobiotiky
Ing. Josef Sklenář (Biofarma Sasov)	Producent – zelenina, maso
Ing. Jan Štěrba (Ekofarma Deblín)	Velkoobchod se zeleninou
Vino Polau/Josef Abrle	Producent/zpracování víno
Vítek Trade	Import/distribuce/maloobchod

čenství i nadále, především z důvodu možnosti označovat produkty národním logem pro biopotraviny. V roce 2005 byly recertifikovány biopotraviny dovezené z 19 zemí světa. Největší importéry jsou společnosti Country Life s.r.o., PRO-BIO s.r.o., Alternativ Plus s.r.o., Vitek Trade a bio-nebio s.r.o. Mezi nejčastěji dovážené zboží patří zejména trvanlivé potraviny – omáčky, pomazánky, nápoje, sladidla, oleje, luštěniny, semena a ořechy, nárůst zaznamenal dovoz zeleniny, ovoce a mléčných výrobků. Největší exportéři z EU jsou Rakousko, Itálie, Německo a Francie. V případě dovozu bioproduktů z nečlenských zemí byly loni dovezeny produkty z Japonska (12), Číny (6), Paraguaye (4), Turecka (3), Kanady (2), Egypta (2), Mauritius (2) a jeden dovoz z Jihoafrické republiky.

(tisková informace Svazu ekologických zemědělců PRO-BIO – materiál zpracovaný dle informací Ministerstva zemědělství ČR, KEZu, Svazu ekologických zemědělců PRO-BIO a Green Marketingu)

2x foto J. Plamínková

Závěry úvodního zasedání Bioakademie 2006

Na úvodním plenárním zasedání v rámci BIOAKADEMIE byly projednávány dva dokumenty velmi důležité pro ekologické zemědělství (EZ) a výrobu biopotravin: Revize Nařízení rady (EHS) 2092/91 o ekologickém zemědělství a návrh Programu rozvoje venkova v období 2007–2013. Stanoviska účastníků konference, která na BIOAKADEMII zazněla, budou impulsem pro důslednější prosazování postojů při schvalování uvedených dokumentů vůči EU.

Nařízení rady 2092/91

Nařízení rady 2092/91 je základním předpisem, který určuje pravidla ekologického zemědělství a výroby biopotravin v zemích EU. Vzhledem k zastaralosti původní směrnice uznávají všechny zúčastněné strany nutnost revize, nicméně stávající návrh Evropské komise je v současné době podrobován ostré kritice ze strany většiny profesních svazů i státních institucí. Kritickými body obsahu jsou zejména prosazování povinného loga EU pro označování biopotravin a zákaz privátních svazových značek osvědčujících produkci vyšších standardů než je standard EU. Dále se navrhuje povolení dosud přísně zakázané kontaminace GMO v biopotravinách a u osiv a krmiv až do výše 0,9 %. Návrh zařazuje kontrolu EZ plně do kompetencí státních orgánů a omezuje kompetence privátních kontrolních míst. V současné době je dokument projednáván v pracovní skupině Rady pro ekologické zemědělství, předpokládaný termín postoupení dokumentu ke schválení Evropskému parlamentu je podzim 2006. „Komise při projednávání návrhů nezohledňuje připomínky profesních svazů, naše kritika padá pod stůl,“ řekl Thomas Dosch, předseda německého svazu ekozemědělců Bioland, a vyzval všechny přítomné, aby vytvářeli v této souvislosti tlak na odpovědné orgány.

Program rozvoje venkova

Strategický dokument „Program rozvoje venkova v období 2007–2013“ je pro většinu zemí EU základním zdrojem finančních prostředků, umožňujících podporu ekologického zemědělství a produkce

biopotravin. Dotační titul pro ekologické zemědělce přímo naváže na současnou podporu vyplácenou v rámci Horizontálního plánu rozvoje venkova 2004–2006. Od roku 2007 dojde k navýšení sazeb pro ekologické zemědělství u všech kultur, např. pro ornou půdu z 3500 na 4620 Kč na hektar, u sadů, chmelnic a vinic z 12 200 na 25 285,– Kč na hektar a u trvalých travních porostů z 1100,– Kč na 2650,– Kč na hektar. Toto navýšení vyplývá ze snahy o zvýšení motivace zemědělců ke vstupu do EZ. Vrchní ředitel MZe Ing. Martin Fantaš k tomu uvedl: „Věřím, že nárůst ploch v EZ na 10 %, jak stanovuje akční plán pro rozvoj EZ v České republice do roku 2010, je možný.“

Ve většině zemí obsahuje návrh Programu rozvoje venkova v období 2007–2013 tzv. programy kvality, které zahrnují propagaci potravin s přidanou hodnotou, a investiční prostředky určené na podporu marketingu a propagace. V České republice byla však tato opatření přes snahu Ministerstev životního prostředí a průmyslu a obchodu a dalších vládních i nevládních organizací vyřazena.

Úvodní slovo přednesl rektor MZLU Brno Prof. Jaroslav Hlušek, kromě citovaných účastníků dále vystoupili ředitel švýcarského výzkumného ústavu FiBL Dr. Urs Niggli, zástupce Rakouska jako předsednické země EU Dr. Karl Plsek, vedoucí pracovní skupiny Rady pro ekologické zemědělství, a zástupci českých a rakouských ministerstev zemědělství a životního prostředí.

(tisková zpráva PRO-BIO, Svazu ekologických zemědělců)

Trvalé travní porosty v ekologickém zemědělství a jejich produkční a mimoprodukční funkce

Bioakademie se na své konferenci A zabývala velmi aktuální problematikou, a to trvalými travními porosty, které tvoří více než 90 % ploch zemědělské půdy zařazené do systému ekologického zemědělství. V současnosti musejí travní porosty plnit několik ekonomických, environmentálních a sociálních funkcí. Rozšiřování, obnova a údržba travních společenstev v krajině jsou jednou z možností řešení zemědělské nadprodukce a zároveň konzervace půdního fondu.

Kromě toho vytváří řadu externalit, zejména ovlivňují množství a kvalitu vody, jsou využívány jako nástroj proti erozi a lokálním povodním a mají velký význam v ochraně biodiverzity. Ekologicky hospodařící zemědělec je nejen producentem hodnotných produktů, ale má v krajině i velmi důležitou roli související s ochranou jednotlivých složek životního prostředí a se zvyšováním biodiverzity. Travní porosty plní z hydrologického hlediska dvě významné funkce, a to kvantitativní, kdy brání povrchovému odtoku z přívalových dešťů a převádí tento odtok na podpovrchový, a dále kvalitativní (filtrační), kdy díky silně rozvinuté kořenové soustavě zbavuje zasakující vodu rozpuštěných živin. Travní porosty se stávají nástrojem pro omezování vodní eroze, ochranu vodních toků a intravilánu před splaveninami.

Rozdílné pohledy

V budoucnosti lze předpokládat zvyšující se tlak na environmentální stránku ekologického zemědělství. Ekozemědělec by proto měl znát nejen problematiku produkce píce, ale měl by mít informace i o druhově bohatších společenstvech luk a pastvin a o jejich mimoprodukčních efektech. Na problematiku travních porostů v krajině stále mají rozdílný pohled biologové a zemědělství odborníci. Zájem ochránců na vytváření druhově bohatých luk a pastvin je silně bržděn vysokými náklady. U botaniků navíc převládá obava z malého poznání přírody (genetické struktury populací, ekotypů, cytotypů atd.). U zemědělských odborníků je dominantní požadavek na dostatečný a stabilní výnos kvalitního krmiva zajišťujícího ekonomickou užiteklost hospodářských zvířat. Proto při řešení problematiky obnovy a obhospodařování luk a pastvin je nutno hledat odpovídající kompromisní řešení: pro zachování požadované diverzity v ekologickém zemědělství v krajinném měřítku bude nutné na části plochy hospodařit intenzivně, jinde extenzivně, s různými obměnami systému seče i hnojení.

Velmi diskutovaným problémem je používání směs pro zatravňování. K tomuto účelu jsou většinou používány komerčně dostupné travní směsi s omezenou druhovou skladbou a rozličného původu. Existují však i jiná řešení, kdy např. v roce 1993 bylo v Bílých Karpatech započato s přípravou regionální směsi trav a bylin. V terénu bylo sesbíráno sto lučních druhů a zkoušelo se jejich pěstování v kultuře, kdy se osvědčila více než polovina druhů. Od roku 1999 je bělokarpatskou regionální luční směsí ročně zalučeno 30–60 ha orné půdy,

celkem přes 270 ha. V současné době je bylinná směs připravována také v několika dalších regionech České republiky. Pro vybraná společenstva a regiony byly sestaveny receptury.

Hodnocení travních porostů

Jak je možné z hlediska druhového složení travní porosty v ekologickém zemědělství hodnotit? V průběhu konference byly představeny švýcarské metody hodnocení travních systémů pro zjištění jejich produktivity, biodiverzity a vlivu na životní prostředí. Skutečný výnos se dá zjistit na základě botanického složení travního drnu, intenzity managementu a také charakteristiky daného místa. Pro tento účel je možno zjednodušit určení botanického složení na prosté posouzení podílu některých funkčních skupin rostlin na celkovém výnosu. Z takto zjednodušeného hodnocení botanického složení se také dá určit kvalita píce – pokud je známý fenologický vývoj travního drnu v době sklizně. Druhová bohatost rostlin se nejpřesněji hodnotí pomocí vyčerpávajícího soupisu druhů, který je však náročný na lidské zdroje a na botanické vědomosti. Alternativou je hodnocení druhové pestrosti podle přítomnosti či nepřítomnosti vybraných indikačních druhů. Počet druhů rostlin v travním drnu úzce souvisí s intenzitou hospodaření, ale bývá také značně ovlivněn historickým vývojem dané lokality.

Při využívání travních porostů v ekologickém zemědělství musíme pamatovat i na produkční stránku a kvalitu vyprodukované biomasy. Proto byly odborníky na výživu rostlin představeny změny ve výživové hodnotě a produkci píce vlivem různé intenzity obhospodařování TTP. Hodnota zkoumaných vzorků z různých variant pokusu byla hodnocena na základě weendenské analýzy a předpokládané stravitelnosti organické hmoty a degradability dusíkatých látek (proteinu). Dále byla hodnocena produkce biomasy z pokusných parcel. Výsledky ukazují nižší koncentraci energie (NEL) a PDIN, PDIE v závislosti na nižší intenzitě využívání. Byly také zaznamenány rozdíly v produkci sušiny. Tyto výsledky jsou důležité pro zabezpečení výživy skotu a pro obhospodařování trvalých travních porostů.

Problematický šťovík

Vážným problémem v produkčních travních porostech je šťovík tupolistý. Proto byla při jednání věnována pozornost i možnostem jeho regulace. Tento úporný plevel potřebuje ke klíčení světlo, a proto se rád objevuje v mezerách travního drnu a mezi trsy

roślin. Šťovík nejen že spotřebovává živiny a zabírá místo, ale také snižuje kvalitu píce, protože má vysoký obsah taninů a kyseliny šťavelové. Proto se proti tomuto nepříjemnému plevelu musejí provádět náležitá opatření. Zvláštní pozornost se musí věnovat tomu, aby se nepoškodil travní drn a nevznikaly mezery mezi rostlinami, čímž se vytvářejí ideální podmínky pro klíčení a růst šťovíku tupolistého. Další problémy vznikají při hnojení – šťovíku tupolistému napomáhají velké dávky chlévského hnoje a špatná kvalita rozmetání. Další popisovaná opatření souvisejí s omezením produkce semen a vysemenění. Pro ekologické zemědělství jsou dále přípustné následující nechemické metody jeho kontroly: mandelinka ředkvičková (*Gastrophysa viridula*), ruční odstraňování, mechanické obdělávání kořenů, infračervená – plynová technologie. Závěrem je možné konstatovat, že prostřednictvím neustálého sledování a posuzování travních porostů je možné odhalit potíže s plevelem včas. V praxi se musí kombinovat profylaktická opatření a opatření kontroly specifických symptomů, a tyto postupy musí následovat po zatrávňování kvalitní směsí travního osiva bez semen šťovíku.

Výroba energie

Ekologické zemědělství má bohaté zdroje biomasy, neboť např. v podmínkách České republiky byly značné plochy zemědělské půdy v podhorských a horských oblastech zatrávněny. Tato biomasa se mj. dá využít k výrobě energie. Za předpokladu, že tyto zdroje budou do zemědělských systémů integrovány uvážlivě a že se vybere správný typ technologie na výrobu energie z biomasy, dají se získat kromě energie i další výhody. Jednou ze slibných technologií pro ekologické zemědělství je výroba bioplynu z chlévské mrvy a z plodin. Přidáním lehce rozložitelné biomasy, jako je tráva, se produkce energie z bioplynu výrazně zvyšuje oproti použití pouhé mrvy. Bioplyn se běžně používá k produkci tepla a elektrické energie, ale v některých zemích se využívá také v dopravě a čerpací stanice na bioplyn mohou fungovat po celé zemi. V zájmu naplnění očekávání zákazníků, že ekologické zemědělství je zdrojem efektivních a úsporných alternativ ke konvenčnímu zemědělství, je rozvoj využití obnovitelných energií pro sektor ekologického zemědělství moudrou investicí do budoucnosti. Energie z biomasy je vlastní energetický zdroj, který může vyrábět novou energii pro ekologické zemědělství.

Dotační politika

Jeden ze závěrečných příspěvků na Bioakademii se zabýval vývojem dotační politiky ČR a EU, včetně nových členských států ve vztahu k travním porostům se zaměřením na ekologické zemědělství (EZ). Poskytování dotací je jedním z hlavních politických nástrojů motivujících zemědělce ke konverzi a hospodaření v EZ. Dotační titul pro EZ je zaveden ve všech státech EU-25. Na základě komparativní analýzy jsou popsány shodné rysy i odlišnosti strategií poskytování dotací pro EZ v jednotlivých zemích. U většiny zemí jsou platby na travní porosty nižší než pro plodiny na orné půdě, resp. trvalé kultury, přesto plochy travních porostů dominují ve struktuře užití

půdy v EZ. V roce 2003 zabírala plocha travních porostů a pícnin na orné půdě přes 61 % celkové plochy v EZ zemí EU-25. V současné době je otázka nastavení zemědělských dotací, a to nejen pro EZ, aktuální vzhledem k probíhající přípravě nového Programu rozvoje venkova na období let 2007–2013.

V závěrečné diskuzi měli odborníci možnost diskutovat o aktuálních problémech, které souvisejí jak s produkčními, tak mimoprodukčními funkcemi travních porostů. Při posilování environmentálních hledisek zemědělské výroby a využívání krajiny musí být hledán vhodný model, který bude akceptovatelný jak zemědělskými odborníky, tak specialisty v biologických disciplínách.

*Prof. Dr. Ing. Bořivoj Šarapatka, CSc.,
katedra ekologie a životního prostředí
Univerzity Palackého*

Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský,
odbor agrochemie, půdy a výživy rostlin
EMPLA spol. s r. o. Hradec Králové, Centrum pro
osvětu, vzdělání a informace v ochraně prostředí
a zdraví

si Vás dovolují pozvat na 2. konferenci

PROBLEMATIKA NAKLÁDÁNÍ SE SEDIMENTY II hotel Jezerka – Ústupky u Seče 17. – 18. října 2006

Konference je určena pracovníkům městských a obecních úřadů, správcům vodních toků a nádrží, zástupcům ČIŽP, SZÚ, CeHO, referátů životního prostředí krajských úřadů, ministerstev, ale i soukromým zájemcům.

Odborný program bude věnován

- Vyhodnocení situace s neustále odkládanou vyhláškou o sedimentech.
- Očekávaný vývoj problematiky nakládání se sedimenty.
- Doporučený postup řešení problematiky z hlediska ÚKZÚZ.
- Doporučený postup a rozsah analýz v praxi, postup prací, časový horizont.
- Sedimenty z hlediska vzniku a výhody jejich aplikace.
- Nutnost realizace úprav koryt vodotečí a vodních nádrží, možnosti zvýšení retence nádrží.
- Vývoj srážek v posledních letech, saturace horninového prostředí, odtok srážek.
- Možnosti dotací a otázka nevyjasněných skutečností v oblasti péče o krajinu (revitalizace, těžba sedimentů).

Podrobnější informace a přihlášku získáte na adrese:
Centrum pro osvětu, vzdělání a informace
v ochraně prostředí a zdraví
EMPLA spol. s r. o., Za Škodovkou 305, 503 11
Hradec Králové, Ing. Černíková Zuzana,
tel.: 495 218 875, fax: 495 217 499
e-mail: marketing@empla.cz, <http://www.empla.cz>

Letošní září je opět ve znamení biopotravin

Již druhým rokem se v září oslavuje Měsíc biopotravin a ekologického zemědělství, letos s důrazem na bohatství v rozmanitosti ekologických farem a jejich produktů. Projekt Září – měsíc biopotravin a ekologického zemědělství probíhá pod záštitou Ministerstva zemědělství.

Již podruhé se letos do akce Září-měsíc biopotravin a ekologického zemědělství zapojily desítky ekologických farem, výrobců, obchodníků a prodejců biopotravin po celé České republice. Cílem projektu, v rámci kterého proběhlo loni po celé České republice téměř 90 akcí a zúčastnilo se jich tisíce návštěvníků, je informovat co nejvíce lidí o principech a pravidlech ekologického zemědělství, povzbudit je, aby ochutnali biopotraviny a na vlastní oči se přesvědčili, jak hospodaří ekologičtí zemědělci.

„Ačkoliv celoevropský trend směřuje k rozvoji ekologického zemědělství a stoupající spotřebě biopotravin, počet zemědělců a rozloha ploch v systémech ekologického zemědělství poslední tři roky v Česku stagnuje. Zvýšený zájem spotřebitelů o české biopotraviny a ekologický způsob hospodaření by měl dát

zemědělcům signál, že přechod na ekologický způsob hospodaření je správným rozhodnutím,“ říká koordinátor akce Tom Václavík.

„Během dne otevřených dveří na farmu přijelo ochutnat naše bio sýry více než 800 lidí, akce se opravdu vydařila, letos ji určitě zopakujeme,“ zhodnotila loňskou zkušenost s Měsícem biopotravin Jitka Dobrovolná z moravské ekofarmy Ratibořice. „Již třetím rokem pořádáme letos v září na naší farmě Bio dožínky, v roce 2005 k nám zavítalo skoro 2 000 lidí, to jen dokazuje vzrůstající popularitu biopotravin,“ doplňuje Otakar Jiránek z firmy Country Life.

Mottem letošního Měsíce bio je „bohatství v rozmanitosti“

Neexistují dvě stejné ekologické farmy. Každá je specifická, na každé najdou návštěvníci nějakou záji-

Biologická rozmanitost (biodiverzita)

Globální expanze zemědělství v posledních 50 letech hrozí ovlivněním celosvětové biodiverzity v míře, jež svým významem pro přetrvání druhů může konkurovat změnám klimatu. Zemědělská diverzita je v krizi. Na většině z 1,3 mld hektarů zemědělsky obhospodařované půdy na světě se dnes pěstuje pouhých 70 rostlinných druhů.

Pokles biodiverzity v takové míře podpořil diskuse o trvalé udržitelnosti současných intenzivních metod zemědělství, které se týkají i obav ze znečištění vod, půdní eroze, kvality krajiny a bezpečnosti potravin.

V Evropě tyto obavy vykrystalizovaly v nárůst podpory veřejnosti, vlád a Evropské unie systémům, které používají méně intenzivní metody, jako je ekologické zemědělství, ve víře, že tyto systémy mají pozitivní vliv na celkové ozdravení agroenvironmentálního prostředí.

V důsledku toho certifikované plochy v ekologickém zemědělství a plochy v konverzi vzrostly v Evropě z 0,7 mil. ha v roce 1993 na 6,3 mil. ha v roce 2003 (170 000 farem). Ve světě se dnes ekologické zemědělství praktikuje na více než 31 milionech hektarů na 558 449 farmách. V České republice rapidně vzrůstá trh s bio produkty, ročně o 30-50 %, přesto domácí bio producenti v současnosti zásobují pouze 30 % trhu.

Zemědělsky obhospodařované ekosystémy obsahují významné prvky biologické rozmanitosti důležité pro zajištění produkce potravy, fungování ekosystémů a bezpečný život. Udržitelné využívání je předpokladem pro zachování biodiverzity zemědělských ekosystémů.

Se značným přispěním nevhodných technologických postupů přetrvává v České republice vysoký podíl půd ohrožených vodní erozí (téměř 42 % zemědělsky využívané půdy je zařazeno do ohrožených až nejohroženějších půd), což bezprostředně ovlivňuje i stav biodiverzity vodních ekosystémů. Navíc došlo v posledních letech k opětovnému mírnému vzrůstu používání chemických látek na ochranu rostlin a je očekáváno riziko zvýšení užívaného množství v souvislosti s přistoupením ke standardům společné zemědělské politiky EU.

Výskyt a počet jedinců planě rostoucích druhů rostlin doprovázejících zemědělské hospodaření, běžných ještě v 50. letech, jako byl koukol polní, hlaváček letní, chrpa modrá, vochlice hřebenitá, sveřep stoklasa nebo jílek má-mivý, a volně žijících živočichů, jako byla koroptev polní, zajíc polní, sysel obecný nebo čejka chocholatá, nadále klesá. Půdní struktura je stále narušena do té míry, že většinou neumožňuje dlouhodobé přežívání půdních organismů, zejména kroužkvců a členovců.

Intenzifikace a expanze moderního zemědělství patří mezi největší současné hrozby pro celosvětovou biodiverzitu. V poslední čtvrtině 20. století byl v Evropě zaznamenán dramatický pokles rozšíření a výskytu mnoha druhů spjatých se zemědělsky obhospodařovanou půdou, což vede k rostoucímu zájmu o udržitelnost současných metod intenzivního hospodaření. Trvale udržitelné systémy hospodaření, jako je ekologické zemědělství, jsou nyní vnímány jako potenciální řešení stálého poklesu biodiverzity a dalších nedostatků moderního průmyslového zemědělství.

Kdo jsou ekologičtí zemědělci

- při pěstování rostlin nepoužívají syntetická hnojiva a pesticidy
- pečují o úrodnost půdy, zachování čistoty podzemních i povrchových vod a vyváženost krajiny
- nepoužívají geneticky manipulované organismy (GMO)
- zvířata chovají přirozenými způsoby s možností výběhu nebo pastvy
- starají se o pohodu chovaných zvířat
- krmí zvířata přirozeným způsobem, nepoužívají preventivně antibiotika, zakázáno je použití hormonálních přípravků, umělých stimulatorů růstu apod.
- produkují nutričně vysoce kvalitní suroviny
- podrobují se každoročně přísné kontrole
- používají známku Bio-Produkt ekologického zemědělství

mavost – domácí zvířata, druhově rozmanité louky či zeleninu, kterou v supermarketu neuvidíte.

Většina ekofarmy provozuje smíšená hospodářství – tzn. že není specializována na živočišnou či rostlinnou produkci, ale pěstuje plodiny a zároveň chová dobytek. Na ekofarmách tak často naleznete jak ovce, tak i hovězí dobytek, hojně rozšířený je chov koz. Ekologická zahrádnicví pěstují desítky různých druhů zeleniny, často téměř zapomenutých odrůd, běžnému konzumentovi na první pohled téměř exotických tvarů a chutí. Smíšené farmy, střídání plodin a rozmanitost produkce vyžadující spíše menší průměrné veli-

kosti polí než při specializaci na pěstování monokultur, běžných v chemickém zemědělství, mají prokazatelně pozitivní vliv na biologickou rozmanitost.

Co se děje během Měsíce biopotravin?

Během měsíce září otevřely pro veřejnost své „brány“ desítky ekologických farem. Pořádají speciální akce, jako „dny otevřených dveří“, pikniky, ukázkou práce se zvířaty nebo na poli při sklizni, ochutnávky, procházky naučnými stezkami uvnitř farmy a přednášky. Do akce se zapojili i výrobci a prodejci biopotravin formou ochutnávek, prezentací nových produktů a slev. Bioprodejny pro své zákazníky kromě ochutnávek organizují výlety na ekofarmy a přednášky místních ekozemědělců. Organizují se regionální Bio dožínky a bio jarmarky, proběhne vyhlášení soutěže Česká biopotravina roku 2006 a mnoho dalších akcí.

Kalendář akcí najdete na oficiální webové stránce akce – www.mesicbiopotravin.cz.

(z oficiálních materiálů k Měsíci biopotravin vybrala Pla)

Čeští výrobci biopotravin soutěží o prestižní titul

V letošním roce proběhne již pátý ročník populární soutěže o Českou biopotravinu roku, která má přinést zviditelnění kvalitních produktů českého ekologického zemědělství. Soutěž každoročně vyhlašuje Nadace Partnerství společně se svazem ekologických zemědělců Pro-Bio. Na vítěze čeká šek v hodnotě 20 000 Kč a marketingově silná značka umístěná na jeho výrobku.

„Zpracovatelské kapacity v oblasti biopotravin se v Česku zatím rozvíjí velmi pomalu a na trhu proto převládají zahraniční biopotraviny. Z tohoto důvodu se snažíme vyzdvihnout kvalitní domácí biopotraviny jako inspiraci pro další české podnikatele,“ uvádí Tomáš Růžička z Nadace Partnerství. Přihlásit nový výrobek do soutěže je přitom prestižní záležitostí pro všechny české výrobce biopotravin, jelikož jim nabízí jedinečnou marketingovou příležitost. „Titul Česká biopotravina roku jsme výrazně využívali v našem marketingu a na obzoru to je znát,“ říká například ředitel bio pekárny Albio Roman Černý, která se stala loňským držitelem titulu.

Hlavními kritérii při hodnocení jsou kvalita biopotravin, atraktivnost produktu pro spotřebitele, ino-

vativnost, marketingový koncept a obal výrobku. Součástí soutěže o Českou biopotravinu roku je i kategorie Nejlepší bioprodejna roku. Hodnotí se šíře sortimentu, vzdělávání a informování zaměstnanců a zákazníků, ochrana životního prostředí v provozu prodejny a spolupráce prodejny s místními bio výrobci a ekozemědělci. Bioprodejnou roku se loni stala Country Life na Melantrichově ulici v Praze.

Uzávěrka přihlášek je 18. září 2006, výsledky budou vyhlášeny 26. září v rámci akce Září – měsíc biopotravin a ekologického zemědělství. Veškeré informace o soutěži lze najít na adrese www.biopotravin roku.cz.

(tisková zpráva Nadace Partnerství)

Neformální zasedání Rady Evropské unie pro životní prostředí ve finském Turku

Ve dnech 14.–16. července 2006 se uskutečnilo neformální zasedání Rady Evropské unie pro životní prostředí v západofinském Turku za účasti nejen členských států Evropské unie, ale i kandidátských a asociovaných států a států Evropského prostoru volného obchodu. Tématem neformálního zasedání ministrů, uspořádaného pod názvem „Prosazování ekologické účinnosti i na globální úrovni“ („Going global on eco-efficiency“), byla finská iniciativa zaměřená na rozvoj nové generace environmentální politiky.

Téma zasedání bylo uvozeno podkladovým dokumentem finského předsednictví, který proběhl širší odbornou diskusí.

V úvodu zasedání přednesli své příspěvky zástupce Světové banky B. Watson (o vazbě diskuse na Miléniové hodnocení ekosystémů), výkonná ředitelka Evropské agentury pro životní prostředí J. McGlade a komisař EU pro životní prostředí S. Dimas. Všichni přednášející zdůraznili především naléhavost prosazování principů udržitelného rozvoje s ohledem na ekonomické, sociální a environmentální cíle s využitím zkušeností získaných z uplatňování dlouhodobých strategií, programů a legislativy EU včetně jejich prosazování v globálním měřítku.

V kontextu opatření zaměřených na snižování emisí skleníkových plynů v rámci Kjótského protokolu kritizoval komisař Dimas skutečnost, že dosud pouze pět členských států EU předložilo své návrhy alokačních plánů pro druhé obchodovací období ve stanoveném termínu do 30. 6. 2006. Mezi opozdilci je i Česká republika. Komisař potvrdil, že EK bude postupovat v otázkách kontroly plnění závazků vyplývajících z legislativy ES nekompromisně a hodlá iniciovat nezbytné kroky pro zahájení řízení o porušení Smlouvy.

V reakci na úvodní příspěvky vyjádřily delegace přesvědčení, že pro účinné prosazování environmentálních cílů je nezbytná úzká součinnost mezi všemi sektory, zejména spolupráce s odvětvím hospodářství, dopravy, energetiky a zemědělství, stejně jako regionální a mezinárodní spolupráce, v duchu revidované Strategie udržitelného rozvoje EU přijaté Evropskou radou v červnu 2006. Delegace dále zdůraznily potřebu volby vhodných nástrojů (regulačních, ekonomických a dobrovolných). Několik delegací vydvihlo potřebu jednotného postupu EU při prosazování reformy daňového systému směrem k větší ochraně životního prostředí, prosazování snižování materiálové a energetické náročnosti ekonomik a zároveň snižování zdanění práce.

V dalších dvou částech zasedání vystoupili vedoucí delegací s příspěvky ke dvěma otázkám, které byly zaměřeny na záležitosti materiálové a energetické účinnosti ve vztahu k zachování ekosystémů a na možnosti podpory a rozvoje účinného rozhodování s využitím dostupných ekonomických, legislativních a vyhodnocovacích nástrojů. Delegace se shodly na tom, že je nezbytné diskutovat environmentální otázky obsažené ve Strategii udržitelného rozvoje EU ve všech příslušných formacích Rady, obdobně jako otázky dalších sektorů (například energetiky) v Radě pro životní prostředí, posilovat mezinárodní politiku a spolupráci na všech úrovních včetně

posílení role Programu OSN pro životní prostředí (UNEP) transformací do Organizace OSN pro životní prostředí (UNEO), při prosazování environmentálních cílů využívat celé spektrum nástrojů včetně ekonomických, vytvářet dlouhodobé strategie a programy i v zájmu zajištění účinnosti investic a soustředit se také na vytváření vhodných nástrojů pro vyhodnocování postupných dílčích etap.

Zástupce ČR ve svých příspěvcích odkázal na množství již existujících strategických dokumentů, vědeckých a technologických řešení, na potřebu řešit nadměrnou environmentální stopu EU na základě přístupu životního cyklu výrobků a služeb, včetně neudržitelných praktik dovozu a vývozu, a na potřebu zapojení širokého spektra účastníků do diskuse. Upozornil, že stěžejní je politická vůle k prosazení environmentálních cílů. Ve vztahu k nové evropské legislativě životního prostředí vyzdvihl potřebu jejího jasného zacílení na stěžejní problémy, její dlouhodobé předvídatelnosti (pro investory i pro veřejnou správu), vzájemné provázanosti, důrazu na její prosaditelnost a vyzval k provádění nejen hodnocení dopadů (ve smyslu udržitelnosti) *ex ante*, ale i vyhodnocení naplňování legislativy *ex post*.

V závěrech předsednictví z neformálního zasedání se konstatuje, že je dostupný soubor opatření na ochranu životního prostředí v EU i mimo ni, jako klíčové do budoucna jsou však spatřovány čistší technologie a dosažení vyšší materiálové a energetické účinnosti. Nástroji mají být přijetí akčního programu udržitelné výroby a spotřeby, větší využívání cenových a tržních mechanismů. Důraz je kladen na posílení globálního řízení otázek životního prostředí a větší provázanosti mezi mezinárodními environmentálními smlouvami. Jako významná oblast udržitelného využívání zdrojů je spatřována ochrana biologické rozmanitosti, prováděná v EU především prostřednictvím soustavy Natura 2000.

Během pracovního oběda ministrů informoval Elliot Dillinger z Pew Center on Global Climate Change (a bývalý poradce prezidenta USA) o vývoji současných úvah o změně klimatu v USA, které zvolna směřují ke sblížení přístupu k těmto otázkám s Evropskou unií. Vyzval EU, aby pokračovala ve své aktivní politice změny klimatu jak na evropském kontinentu, tak vůči světovým partnerům.

V závěrečné části zasedání prezentoval zástupce Univerzity v Turku aktuální environmentální problémy Baltského moře a možnosti jejich řešení v rámci koordinované regionální spolupráce.

JUDr. Jan Dusík,
ředitel sekce strategicko-legislativní MŽP

„Energie a životní prostředí v Evropské unii – mapování pokroku k integraci“

Energie usnadňuje lidem život, umožňuje mobilitu a je nezbytná pro tvorbu hospodářského a sociálního blahobytu společnosti. Na druhé straně však výroba energie a její spotřeba (včetně výroby tepla a elektrické energie, rafinérie ropy a její finální použití v domácnostech, služby, průmysl a doprava) mají nežádoucí vliv na životní prostředí. Jsou to především emise skleníkových plynů a látek znečišťující ovzduší, nadměrné využívání půdy, produkce odpadů a ropné havárie. Všechny tyto vlivy přispívají ke změně klimatu, poškozování přírodních ekosystémů a působí nepříznivě na lidské zdraví.

Evropská agentura pro životní prostředí vydala v červnu r. 2006 zprávu, která zpracovává otázku integrace problematiky životního prostředí do energetické politiky EU na základě indikátorů za období let 1990 až 2003. Je to již druhý dokument EEA, který se zabývá touto problematikou a obsahově navazuje na první zprávu „Energie a životní prostředí v Evropské unii“ vydanou v r. 2002.

Tři základní cíle

Energetická politika EU má stanoveny tři základní cíle:

- zabezpečení zásobování energií
- konkurenceschopnost
- ochrana životního prostředí

Zajistit plnění těchto cílů je velice náročné při uvědomění si globální geopolitické situace, celosvětového nárůstu spotřeby energie a výrazného růstu cen ropy a plynu v uplynulých letech. Evropská unie je stále více závislá na dovozech energií, ale zároveň si uvědomuje potřebu výroby čisté energie v souvislosti s klimatickými změnami. Reakcí na tento problém bylo nabytí účinnosti Kjótského protokolu v r. 2005 a návrh Evropské rady na další omezení emisí na období 2008–2012.

Evropská energetická politika EU se v rámci procesu integrace problematiky životního prostředí soustřeďuje na tyto oblasti:

- omezení nežádoucích vlivů na životní prostředí při výrobě a využívání energie
- podpora úspory energie a energetické účinnosti
- zvýšení podílu výroby a využití čistších druhů energií

Šest základních okruhů

Zpráva je rozdělena do šesti tematických okruhů, ve kterých je zmapovaný pokrok v integraci problematiky životního prostředí do sektoru energetiky. Tyto okruhy již byly formulovány v první zprávě EEA o energii a životním prostředí a odpovídají jednotlivým kapitolám:

- Kapitola 1: Došlo ve využívání energie k omezení nepříznivých účinků na životní prostředí?
- Kapitola 2: Podařilo se nám snížit množství využívané energie?
- Kapitola 3: Jak rychle je zdokonalována energetická účinnost?
- Kapitola 4: Přecházíme na pohonné hmoty, které jsou šetrnější k životnímu prostředí?
- Kapitola 5: Jak rychle jsou zaváděny technologie obnovitelných zdrojů energie?
- Kapitola 6: Jsou ekologické náklady lépe začleněny do cenového systému?

Každá kapitola je zpracována na základě vybraných indikátorů, založených na emisních datech z členských států EU. Dokument dále vychází z dalších zpráv EEA založených na indikátorech („The European Environment: State and Outlook 2005“, „Climate change and a low carbon energy system“, aj.).

(Zpráva Evropské agentury pro životní prostředí, EEA Report No 8/2006)

Celý text zprávy v anglickém jazyce naleznete na adrese:

http://reports.eea.europa.eu/eea_report_2006_8/en

Evropský týden mobility 2006

Evropského týdne mobility a Evropského dne bez aut se v ČR letos zúčastní přes 40 měst a akci podpoří kolem 20 měst. Mottem letošní akce je „Chraňme klima Země“ a heslem pak „Pěšky. Na kole. Autobusem. Tramvají. Změň se!“ Podrobný článek se zhodnocením akce najdete v dalším čísle Zpravodaje MŽP a na www.env.cz/edba.

Evropský týden mobility letos probíhá spolu s kampaní Evropské komise, zaměřenou na ochranu klimatu Země. Od září se mohou třídy ZŠ a SŠ ČR aktivně zapojit do kampaně a společně podepsat závazek, že ve svém chování udělají drobné změny, které pak v důsledku mohou vést k velkým úsporám energie a chránit klima Země. Dne 13. září bude tato část kampaně, zaměřená na studenty a učitele základních a středních škol, slavnostně zahájena v Arcibiskupském gymnáziu v Praze 2. Více informací viz: www.climatechange.eu.com.

Týden udržitelného rozvoje letos pod vlajkou udržitelné spotřeby a výroby

Již čtvrtým rokem proběhla v Praze na přelomu května a června pod taktovkou Ministerstva životního prostředí série diskusních přednášek nazvaná Týden udržitelného rozvoje. Mottem letošního ročníku byla udržitelná spotřeba a výroba. Srovnání a diskuse o přístupech výrobců, spotřebitelů a veřejné správy v kontextu dnešního životního stylu potvrdila nutnost průřezových řešení a ukázala efektivitu vzájemné spolupráce založené na přímé a otevřené komunikaci.

Každoročně stoupající účast významných domácích i zahraničních partnerů, přednášejících a posluchačů ze státní i soukromé sféry potvrdila rostoucí zájem o tuto akci. Týden udržitelného rozvoje 2006 nejen pomohl účastníkům a diskutujícím vyměnit si poznatky či lépe se zorientovat v tématu, ale také veřejné správě konzultovat své přístupy v této oblasti s občany, odborníky a zástupci komerčních společností.

Hlavní partner: francouzské velvyslanectví

V České republice se Týden udržitelného rozvoje každoročně odehrává v návaznosti na francouzský Týden udržitelného rozvoje. Ten český letos probíhal od pondělí 29. května do pátku 2. června a francouzské velvyslanectví bylo již tradičně hlavním partnerem Ministerstva životního prostředí při organizování této akce. Dalšími zeměmi, které přijaly pozvání ke spoluúčasti na letošním Týdnu, byla Velká Británie a Švýcarsko. Díky jejich aktivní spolupráci tak patřila silná mezinárodní účast přednášejících odborníků k hlavním devízám programu diskusních přednášek a konferencí.

Týden udržitelného rozvoje otevřel v pondělí 29. května v Lichtenštejnském paláci místopředseda vlády pro ekonomiku Doc. Ing. Jiří Havel, CSc. Z pověření ministra životního prostředí dále vystoupil se zahajovacím projevem JUDr. Jan Dusík, M.Sc., ředitel sekce strategicko-legislativní MŽP, a velvyslanci

tří spolupracujících velvyslanectví, tj. Francie, Velké Británie a Švýcarska. Zahajovací ceremoniál včetně navazující konference „Udržitelný rozvoj a rozvojová pomoc“ s francouzskou účastí zaštilil Úřad vlády České republiky.

Pestrá paleta témat

V průběhu následujících čtyř dnů se pak střídaly další lokality i diskutovaná témata, při vystoupeních i moderování se střídali čeští, francouzští, britští a švýcarští experti.

V prostorách Zastoupení Evropské komise v Praze proběhly dva přednáškové bloky. První blok o udržitelném využívání přírodních zdrojů přinesl diskusi o materiálové účinnosti nebo využívání krajiny. Druhý blok byl zaměřen konkrétně na využívání čisté energie a energetickou účinnost.

Ministerstvo průmyslu a obchodu převzalo záštitu nad celodenní konferencí pod názvem „Nové způsoby výroby“, která byla zaměřena na implementaci environmentálního managementu a tematiku společenské zodpovědnosti firem. Konference zprostředkovala cennou výměnu zkušeností mezi státní a soukromou sférou.

CeFReS, Francouzský ústav pro výzkum ve společenských vědách, hostil dva přednáškové bloky, které spojovala aktivní účast představitelů veřejné správy: první z nich přinesl praktické příklady z uplatňování fungující udržitelné správy ve státní správě i samosprávě, druhý se věnoval problematice environmentálně šetrného chování evropských měst.

Série diskusních přednášek byla zakončena pátečním seminářem s názvem „Odpovědný spotřebitel“ ve Francouzském institutu. Seminář, jehož téma je s velkou pravděpodobností blízké každému z nás, přilákal zejména laickou i odbornou veřejnost, která měla možnost seznámit se s touto problematikou z různých úhlů, od vládních koncepcí až po konkrétní zkušenosti ekologických zemědělců a producentů.

Doprovodné akce

Za zmínku stojí určitě i doprovodné akce letošního Týdne udržitelného rozvoje. Kromě promítání filmu „Zelená krásko“ ve Francouzském institutu k nim patřila i putovní pražská výstava o dopadech klimatické změny na naši planetu – „NorthSouthEastWest – A 360° View of climate change“, která byla poskytnuta Britskou radou v Praze, tematická výstava „Odpad – od netříděného k tříděnému“ ve Francouzském institutu v Praze a tematická výstava „Výzkum a udržitelný rozvoj“ v plzeňské Alliance Française.

Konferenci zahájil místopředseda vlády pro ekonomiku Doc. Ing. Jiří Havel, CSc.

Všem partnerským a spolupracujícím organizacím patří veliký dík za úspěšnou přípravu, propagaci i průběh letošního ročníku Týdne udržitelného rozvoje. Svůj podíl mají také moderátoři, kteří zajišťovali cílený běh v prostředí střídajících se jazyků a kulturních prostředí. Přednášky a diskuse měly spád a všichni diskutující dostali prostor bez toho, aby diskuse ztratily tempo. Na jednotlivých akcích se vystřídal od dvaceti do sedmdesáti účastníků a jejich reakce dosvědčují, že se moderátorům podařilo jejich úkol naplnit.

Více o Týdnu udržitelného rozvoje naleznete na www.tur2006.cz.

V současné době probíhá vyhodnocení této akce a zároveň bylo zahájeno plánování dalšího ročníku. Téma a další informace budou na podzim t.r. zveřejněny na internetové stránce Ministerstva životního prostředí www.env.cz.

Ing. Pavla Chyská,
odbor Evropské unie MŽP

Tvorba nových Evropských tematických středisek – úspěch českých institucí

Ve středu 12. července 2006 se konala v Ramada Grand hotelu Symphony na Václavském náměstí v Praze za účasti náměstka ministra životního prostředí Ing. JUDr. Tomáše Novotného tisková konference prezentující fakt, že se Česká republika stane první z nových členských zemí EU, jejíž instituce povede v letech 2007 – 2010 jedno ze tří nově se formujících Evropských tematických středisek Evropské agentury pro životní prostředí (EEA).

Česká republika už není periferií Evropy, alespoň pokud jde o oblast ochrany životního prostředí. Se svojí nabídkou na funkci Evropských tematických středisek uspěly všechny české instituce, které se přihlášily do výběrového řízení, a CENIA, česká informační agentura životního prostředí, dokonce povede **tematické středisko pro vodu**. Jde o úspěch, kterým se žádná z přístupujících zemí Evropské unie nemůže pochlubit, a se kterým souvisí i významné finanční dotace ze zdrojů Evropské unie.

cenia

vané výzkumné organizace z Dánska, Finska, Holandska, Itálie, Německa, Norska, Řecka, Slovinska, Turecka a Mezinárodní rada pro výzkum moří se sídlem v Dánsku. Dále jde o české veřejnosti podstatně známější Český hydrometeorologický ústav (na tiskové konferenci ho zastupoval náměstek ředitele Ing. Jaroslav Šantroch), který bude pokračovat ve spolupráci s konsorciem pro ovzduší a klimatickou změnu pod vedením holandského Výzkumného ústavu pro zdraví a životní prostředí MNP – RIVM.

Evropská tematická střediska jsou hlavními výzkumnými a monitorovacími centry v oblasti životního prostředí. Jedná se o konsorcia organizací, vedené jednou řídicí organizací, která posilují odbornou a technickou základnu činnosti **Evropské agentury pro životní prostředí** – instituce založené Evropským společenstvím a financované z jejích zdrojů, která má podporovat naplňování politiky životního prostředí a přispívat tak k jeho zlepšování tím, že shromažďuje, vyhodnocuje a zpřístupňuje kvalitní a směrodatné informace o životním prostředí. Smyslem existence tematických středisek je dále koordinace a propojení aktivit na celoevropské úrovni s členskými zeměmi. V současné době existují tematická střediska pro ovzduší a klimatickou změnu, vodu, ochranu přírody a biodiverzity, management zdrojů a odpadů a pro krajinný kryt a jeho změny.

Na tiskové konferenci byly představeny se svými projekty na tematická střediska dvě instituce příslušející resortu životního prostředí. V první řadě jde o agenturu CENIA, která, ačkoli jde o velmi mladou organizaci založenou v minulém roce – jak podotkl její ředitel Ing. Jiří Hradec – získala pověření řídit Evropské tematické středisko pro vodu v letech 2007–10. Součástí jejího konsorcia budou renomo-

Dne 21. ledna 2006 EEA vyhlásila výběrové řízení 2006/EEA/ADS/06/001 na zabezpečení provozu tří tematických středisek (ETC) pro vodu, ovzduší a klimatickou změnu, a krajinný kryt a prostorové analýzy pro období let 2007 až 2010. Za Českou republiku předložila nabídku CENIA – jako vedoucí organizace v ETC voda, Český hydrometeorologický ústav – jako partnerská organizace v ETC ovzduší a klimatická změna a GISAT – jako partnerská organizace v ETC krajinný kryt a prostorové analýzy. Výběrové řízení bylo ukončeno 11. května 2006 a Správní rada EEA na svém 45. jednání dne 21. června 2006 oficiálně jmenovala vítěze výběrového řízení. CENIA se svým návrhem zvítězila a stala se tak historicky první institucí z nových členských zemí, která se stane vedoucí organizací ETC pro EEA. Rovněž konsorcia, ve kterých jsou zastoupeny ČHMÚ a GISAT, byla úspěšná. Předpokládaný roční rozpočet každého konsorcia je 1 200 000 EURO.

(tisková zpráva CENIA)

Důležité odkazy:

<http://www.eea.europa.eu/>

<http://www.eionet.europa.eu/topics.html>

<http://water.eionet.europa.eu/>

<http://air-climate.eionet.europa.eu/>

Tematická strategie o udržitelném užívání pesticidů

Evropská komise předložila dne 12. července 2006 Evropskému parlamentu a Radě další, už šestou ze sedmi očekávaných tematických strategií, které vznikají na základě 6. akčního programu pro životní prostředí¹ a měly by nastavit nové podmínky a určit směr ochrany životního prostředí v Evropské unii. Cílem zatím poslední zveřejněné strategie je snížení rizika ohrožení lidského zdraví a životního prostředí způsobeného prostředky na ochranu rostlin.

Ke snížení rizika ovlivnění lidského zdraví a životního prostředí plynoucího z použití pesticidů dojde díky vyloučení rizika kontaminace při jejich použití či manipulaci a nahrazením nebezpečných látek bezpečnějšími nebo alternativními ochrannými opatřeními. I když v současnosti platný systém kontroly používání pesticidů v Evropské unii² je na vysoké úrovni, k ovlivnění jednotlivých složek životního prostředí (zvláště půdy a vody) stále dochází a rezidua pesticidů se objevují v zemědělských produktech a potravinách. Běžné jsou také případy nevhodného užívání a nadužívání pesticidů.

Cíle tematické strategie

Cílem tematické strategie je zlepšit kontrolu použití a distribuce pesticidů, snížit množství používaných nebezpečných látek jejich náhradou za méně nebezpečné včetně jejich nechemických alternativ, podpořit zemědělství bez či za minimálního použití prostředků na ochranu rostlin, zvýšit a podporovat informovanost veřejnosti a spotřebitelů o použití těchto látek, zavést povinnou a pravidelnou inspekci zařízení určených pro aplikaci pesticidů (zejména kvůli omezení ohrožení zdraví pracovníků při přímém styku s pesticidy), zlepšit ochranu vodních ekosystémů před znečištěním pesticidy jako součást naplňování rámcové směrnice o vodách³, upravit nakládání s obaly a obalovými materiály, které mohou být kontaminovány zbytky pesticidů. Dalšími navrhovanými opatřeními je omezení letecké aplikace pesticidů a podpora oblastí s omezeným použitím pesticidů. Návrh tematické strategie naopak neobsahuje některá očekávaná opatření, například zavedení závazných cílů pro snižování použití pesticidů nebo zavedení společného zdanění či povinných plateb.

Další návrhy

Tematickou strategii bude doprovázet dalších pět legislativních návrhů. Jako první byl společně s tematickou strategií představen návrh nové rámcové směrnice o použití pesticidů, která ustanovuje například povinnost členských států navrhnout Národní akční plán použití pesticidů – tento plán mají členské státy za povinnost schválit do tří let od data schválení směrnice a musí obsahovat cíle, opatření a časové limity k omezení rizika a snížení závislosti na pesticidech. Směrnice dále obsahuje zákaz letecké aplikace pesticidů, pouze s výjimkou nevyhnutelných případů, či když to bude nutné a prospěšné pro ochranu životního prostředí a lidského zdraví. Dalším požadavkem je zákaz použití pesticidů v prostředí, kde by mohly být ohroženy vodní ekosys-

témy a omezení jejich používání v citlivých oblastech. Směrnice dále obsahuje požadavek na podporu systému regulace škůdců, kdy je nutné použít jako prioritní nejméně rizikové opatření. Dalším významným opatřením, které omezí nekvalifikované používání pesticidů, je požadavek, aby všichni uživatelé a distributoři pesticidů na profesionální úrovni získali certifikát, který je bude k nakládání s pesticidy opravňovat. Detailní požadavky na kvalifikaci potřebnou pro obdržení certifikátu stanoví národní autority do dvou let od schválení směrnice.

Dvoustupňová procedura

Dalším doprovodným legislativním návrhem této tematické strategie je revize stávající směrnice o uvádění na trh prostředků určených na ochranu rostlin. Podle nově navrhovaného nařízení bude pro uvádění přípravků na ochranu rostlin na trh zachována dosavadní dvoustupňová procedura: výrobce musí nejprve získat povolení pro aktivní látku daného pesticidu (na EU úrovni) a poté rovněž povolení pro konkrétní produkt. Povolovací procedura pro aktivní látku bude obsahovat hodnocení rizik, nejnebezpečnější látky budou označeny jako „určené k náhradě“. Srovnávací hodnocení jednotlivých aktivních látek povede k vylučování nejnebezpečnějších látek z jejich dalšího použití a k náhradě méně nebezpečnými ekvivalenty. Jednou vydané povolení bude po deseti letech podrobena revizi a pokud použití dané látky nebude vyhodnoceno jako nebezpečné, může být na trhu už napořád (pokud by se objevily nové poznatky ohledně rizika použití této látky, bylo by její použití opět revidováno).

Povolení pro uvedení na trh u produktu bude výrazně zjednodušeno. Dosud museli výrobci žádat o povolení pro každý členský stát, podle nové legislativy budou členské státy rozděleny do geografických zón a jednotlivé země budou vzájemně uznávat udělené autorizace. Projednání této směrnice v Evropském parlamentu a Radě bude zahájeno na podzim roku 2006.

Třetí legislativní návrh se bude týkat cílů kvality vody v Evropské unii z hlediska obsahu některých pesticidů při novelizaci Rámcové směrnice o vodách – tento návrh byl Evropskou komisí představen 17. července 2006 a bylo zahájeno jeho projednání⁴. A na konec, Evropská komise do roku 2008 navrhne legislativní úpravu sběru statistických dat týkající se použití prostředků na ochranu rostlin.

*Mgr. Roman Diatka,
odbor Evropské unie MŽP*

1 Rozhodnutí EP a Rady č. 1600/2002/ES z 22.7. 2002 stanovující Šestý akční program pro životní prostředí ES

2 Směrnice 91/414/EHS o uvádění na trh prostředků určených na ochranu rostlin. Nařízení ES č. 396/2005 o maximálních limitech reziduí pesticidů v potravinách a krmivech rostlinného a živočišného původu a na jejich povrchu a o změně směrnice Rady 91/414/EHS

3 Směrnice 2000/60/ES ustavující rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky

4 Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o standardech environmentální kvality v oblasti vodní politiky a změně směrnice 2000/60/EC

Mezinárodní vědecká konference „Systém účetnictví a reportingu udržitelného rozvoje na mikroekonomické a makroekonomické úrovni“

Ve dnech 23. až 25. května se konal na brněnském výstavišti první ročník nových Ekologických veletrhů Brno, jako společný 12. mezinárodní veletrh techniky pro tvorbu a ochranu životního prostředí ENVIBRNO a 12. mezinárodní výstava vodovodů a kanalizací VOD-KA organizované společně Brněnskými veletrhy a Sdružením ochrany vod a kanalizací – SOVAK.

Jako jedna z doprovodných akcí Ekologických veletrhů Brno se v prostorách Kongresového centra Brněnských veletrhů uskutečnila ve dnech 22.–24. května 2006 mezinárodní vědecká konference „Systém účetnictví a reportingu udržitelného rozvoje na mikroekonomické a makroekonomické úrovni“ konaná pod záštitou Ministerstva životního prostředí, Masarykovy univerzity v Brně, Univerzity Pardubice, Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem a České zemědělské univerzity Praha.

Tato konference navázala na předcházející akce. Podnět k uskutečňování mezinárodních konferencí na toto téma vzešel na jednání pracovní skupiny ISAR (International Standards of Accounting and Reporting – Mezinárodní pracovní skupina expertů pro mezinárodní standardizaci účetnictví a výkaznictví) při UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development – Konference spojených národů pro obchod a rozvoj). Jejich konání je též podporováno divizí udržitelného rozvoje OSN. První konference se uskutečnila v roce 2001, další pak v roce 2003 a 2005. V roce 2005 též proběhla mezinárodní konference „Environmental Accounting and Sustainable Development Indicators“, kterou organizovala Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem společně s Univerzitou Karlovou v Praze, Centrem pro otázky životního prostředí.

Cíle konference

Cílem letošní konference byla diskuse k nejnovějším poznatkům z oblasti udržitelného rozvoje, výměna zkušeností a vědeckých poznatků z oblasti implementace systémů environmentálního managementu a environmentálního účetnictví na mikro i makro úrovni. Na jednání byly zároveň prezentovány výsledky řešení projektů vědy a výzkumu zaměřených na danou problematiku.

První den konference byl věnován systému účetnictví a reportingu udržitelného rozvoje na makroekonomické úrovni. Záměrem této části bylo přispět k posílení povědomí o konceptech a nástrojích udržitelnosti využívajících indikátory a environmentální účetnictví jako podklad pro zlepšení interpretace vlivu společnosti na životní prostředí a podělit se s účastníky o zkušenosti a znalosti o aktuální situaci v oblasti environmentálního účetnictví na makroúrovni a rovněž v oblasti indikátorů udržitelného rozvoje. Druhý den konference účastníci navštívili slavnostní zahájení Ekologických veletrhů Brno, prohlédli si prezentace vystavujících firem a zúčastnili se dalších doprovodných programů v rámci Envikongresu a bloku Vodovody-ka-

nalizace 2006. Třetí den konference pokračovala vystoupeními k problematice systému účetnictví a reportingu udržitelného rozvoje na mikroekonomické úrovni. Účelem této části bylo seznámit účastníky s nejnovějšími poznatky z oblasti ochrany životního prostředí a jejich ekonomickými aspekty, s problematikou sledování finančních toků souvisejících s životním prostředím a s novými trendy v oblasti podnikového environmentálního účetnictví, resp. účetnictví udržitelného rozvoje. Konference byla zakončena závěrečnou diskusí o dalším směru rozvoje v oblasti environmentálního účetnictví a indikátorů udržitelného rozvoje.

Předána osvědčení o registraci v EMAS

Na konferenci došlo v rámci prezentace současného stavu v oblasti implementace systému environmentálního managementu a auditu (EMAS) v České republice k slavnostnímu předání osvědčení o registraci v Programu EMAS vybraným českým podnikům. Z rukou doc. Ing. Miroslava Hájka, Ph.D., ředitele odboru veřejné podpory Ministerstva životního prostředí, a Ing. Pavla Růžičky, vedoucího oddělení dobrovolných nástrojů Ministerstva životního prostředí, převzali zmíněné ocenění představitelé osmi společností z celkového počtu 21, jež jsou v současné době v ČR registrovány. Jednalo se o podniky registrované v letech 2002–2005, a to konkrétně:

- AQD-envitest, spol. s r.o. (reg.č. CZ-010)
- KASKO, spol. s r.o. (CZ-011)
- Gühring, s.r.o. (CZ-013)
- O EZ, s.r.o. (CZ-017)
- Severočeská vodárenská inženýrská společnost, s.r.o. (CZ-019)
- Chemoprojekt, a.s. (CZ-020)
- IMOS Brno, a.s. (CZ-021)
- MORAVSKÉ TEPLÁRNY, a.s. (CZ-023)

První ze zmíněných společností přebrala také evropskou Cenu EMAS za rok 2005, která jí byla udělena na loňské celoevropské Konferenci EMAS v kategorii malých a středních podniků (tehdy jako AQ-test, spol. s r.o.).

Mezinárodní vědecká konference „Systém účetnictví a reportingu udržitelného rozvoje na mikroekonomické a makroekonomické úrovni“ se celkem zúčastnilo více než sto účastníků z deseti zemí a vystoupilo na ní více než čtyřicet přenášejících, kteří zde prezentovali současný stav v této oblasti v České a Slovenské republice, Řecku, Švýcarsku, Bosně a Hercegovině, Rakousku, Spolkové republice Německo a Austrálii.

Mgr. Ing. Jana Soukopová, Ph.D.,
Mendelova zemědělská a lesnická univerzita Brno

Výzvy pro politiku životního prostředí České republiky v nadcházejícím období

Po krizovém stavu hospodářství ČR v letech 1997–1998 (pokles HDP – 0,7%, resp. – 1,1%) se podařilo dosáhnout počínaje rokem 2000 již výraznějšího hospodářského růstu, který kulminoval v r. 2005 růstem HDP o 6%, přesahujícím průměr starých členských zemí eurozóny Evropské unie (1,3%), střední Evropy (4,1%) a světa (4,8%). Inflaci se podařilo snížit z krizových 10,7% v r. 1998 na 1,9% v r. 2005. To přispělo k tomu, že zároveň rostl HDP na 1 obyvatele ve stejné nebo v minimálně vyšší úrovni jako celkový objem HDP. Došlo však k růstu nezaměstnanosti na 8,5% v r. 2005 ve srovnání s 6,4% v r. 1998. Státní dluh vzrostl ze 196,7 mld. Kč na 1029 mld. Kč v r. 2004, tj. z 12,9% v r. 1998 na 37,4% HDP v r. 2004.¹

Oddělení ekonomického růstu od zhoršování životního prostředí

Pozitivním jevem vývoje v ČR jak v 90. letech, ovlivněného především omezením „nejšpinavější výroby“, restrukturalizací ekonomiky ve prospěch služeb, zavedením a prosazováním pokrokové environmentální legislativy v souvislosti s přístupem k řadě mezinárodních environmentálních smluv, k OECD a s přípravou na vstup do Evropské unie, tak i růstu ekonomiky ČR v letech 2000–2005, bylo dosažení mírného oddělení ekonomického rozvoje od negativních dopadů na životní prostředí v několika důležitých oblastech. Jedná se zvláště o snížení celkového objemu emisí skleníkových plynů (o 24,5%), hlavních znečišťujících látek do ovzduší a vody (např. snížení vypouštěného znečištění BSK₅ o 93,5%, CHSK_{Cr} o 87%) a objemu nebezpečného a průmyslového odpadu (téměř o 25%).² I když se jedná o obdivuhodný pokrok, obdobně i v dalších státech (především členských státech EU a v přistupujících) došlo v tomto období k výraznému pokroku v ochraně životního prostředí zejména díky zavedení účinné environmentální regulace a jejího prosazování, zavádění koncových technologií u bodových zdrojů znečištění.

Po rychlém pokroku v environmentální oblasti v letech 1990–1998 (především vliv nových nebo novelizovaných zákonů v oblasti životního prostředí v čele se zákonem o ochraně ovzduší č. 309/1991 Sb.) se v letech 1999–2005 vývoj ustálil pod vlivem úsilí souvisejícího především s dokončením transpozice legislativy ES a se zohledněním strategických dokumentů EU v oblasti životního prostředí a s ním úzce souvisejících oblastech (především Strategie udržitelného rozvoje, Šestý akční program životního prostředí, Lisabonská strategie).

Problémy ČR

S ohledem na historicko-ekonomický vývoj ve střední Evropě jsou však přes řadu opatření na ochranu životního prostředí indikátory znečištění, energetické a materiálové náročnosti ekonomiky na jednoho obyvatele a jednotku hrubého domácího produktu nejhorší v rámci OECD i EU.

Jednoznačným problémem pro ČR zůstávají emise oxidů dusíku (stagnace), emise pevných znečišťujících látek a přízemní ozon (zhoršování stavu), kde

ČR již v současné době není schopna plnit limity legislativy ES v oblasti životního prostředí, energetiky, silničního provozu, tak i národní legislativy v oblasti ochrany veřejného zdraví. Zhruba 34% populace je vystaveno nadměrné expozici prachových částic PM₁₀, 23% populace pak emisím polycyklických aromatických uhlovodíků a 92% populace emisím přízemního ozonu). ČR bude obtížné plnit i závazky vyplývající z posledních protokolů Úmluvy EHK OSN o dálkovém znečišťování ovzduší přecházejícím hranice států (především Protokolu o persistentních organických polutantech, Protokolu o těžkých kovech a Protokolu o omezování acidifikace, eutrofizace a tvorby přízemního ozonu). I v oblasti emisí skleníkových plynů zůstává otázkou, jak se obnovený hospodářský růst projeví ve zpomalení klesající tendence celkových emisí skleníkových plynů a v zavádění nových technologií při využívání zisku ze systému emisního obchodování ES a následně pak v poklesu emisí v přepočtu na jednoho obyvatele a jednotku HDP, kdy ČR patří mezi nejhorší v rámci evropských zemí OECD.³

Příčinou je vyčerpání potenciálu pro použití koncových zařízení na snižování emisí do ovzduší společně s obnovením hospodářského růstu a nárůstu automobilové dopravy. Zejména na emisích tuhých znečišťujících látek se podílí významně malé spalovací zdroje v domácnostech, kdy téměř 20% používá k vytápění tuhá paliva. Nárůst vozového parku v ČR o téměř 60% ve srovnání s r. 1990 (ve srovnání s r. 1999 o téměř 16%) s sebou přináší negativní dopady nejen v oblasti zhoršení kvality ovzduší, především městského, ale i hluku a dalších rizik spojených s územním plánováním, ochranou přírody a krajiny a urbanizovaným městským prostředím.

Znepokojivým je růst komunálního odpadu, kde se negativně projevují deformované „moderní“ spotřební vzorce domácností (nárůst objemu komunálního odpadu na 1 obyvatele téměř o 25% v r. 2004 ve srovnání s r. 1999). Žádoucí hierarchie nakládání s odpady není v ČR plně respektována, stále převažuje odstraňování odpadů nad jejich využíváním. Musí dojít ke zlomu v nakládání s komunálním odpadem, kde je stále jeho většina ukládána na skládkách. Nutné je překonat také absenci ucelené právní úpravy v oblasti starých ekologických škod včetně komplexních prováděcích opatření.

1 Viz údaje Českého statistického úřadu a Mezinárodního měnového fondu

2 Viz údaje Českého statistického úřadu, Ministerstva životního prostředí a Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj

3 OECD Zpráva o politice, stavu a vývoji životního prostředí, Česká republika, str. 43–49, srovnání s členskými státy OECD, str. 190

Zmenšit ekologickou stopu je nezbytné

Prioritním problémem pro ČR, uznaným nejen v dokumentech a legislativě životního prostředí, ale i ve Strategii udržitelného rozvoje ČR, ve Strategii hospodářského růstu ČR, v Národním programu reforem (Lisabonská strategie) a ve strategických a prováděcích dokumentech sektoru energetiky, průmyslu, dopravy a zemědělství, je dosáhnout plynulého a radikálního snižování energetické a materiálové náročnosti ekonomiky, a vlastně tak i zmenšit náročnost české spotřeby a výroby a snížit ekologickou stopu ČR. Průměrný obyvatel ČR potřebuje k uspokojení svých potřeb 4,8 ha plochy, což je dvojnásobek dostupné biokapacity ČR. Obyvatelé ČR tak žijí na úkor biokapacit především neevropských států světa (Evropa 4,9 ha, světový průměr 1,8 ha).⁴

I když se podařilo dosáhnout celkového objemového snížení materiálové náročnosti z 299,6 mil. tun v r. 1990 na 181,2 mil. tun v r. 2003 (tj. o 39 %), je stále na jednotku HDP téměř dvojnásobně vyšší než ve většině starých členských a v řadě nových členských států EU (v ČR 1,28 tuny na 1000 USD, tj. např. téměř třikrát vyšší než v Nizozemí a o 50 % vyšší než na Slovensku).⁵

Obdobná situace je v oblasti energetické náročnosti, která sice poklesla v letech 1995–2003 o 21 % (tj. z 1,19 GJ/tis. Kč na 1,06 GJ/tis. Kč), ale v r. 2002 a v r. 2003 již zaznamenala nárůst 2 % ročně. Podobně jako u emisí znečišťujících látek a materiálové náročnosti je i zde problém snižování na jednotku HDP, kdy ČR je opět hluboko pod průměrem OECD a EU (ČR 0,29 toe/1000 USD HDP proti průměru OECD 0,19 toe, EU – 15 zhruba 0,14 toe).⁶

Suroviny: dovoz i vývoz

ČR je závislá na dovozech nerostných surovin, jejichž objem se v období 1992–2003 téměř zdvojnásobil (z 45,1 mil. tun v r. 1992 na 83,2 mil. tun v r. 2003). Její ekonomika je tak pod značným vlivem výkyvů světových cen surovin, především ropy a zemního plynu, a také na bezpečnostní situaci ve světě. Snaha o tzv. energetickou bezpečnost je využita k tlaku na využití zbývajících zásob energetických nerostných surovin v České republice a k prolomení těžebních limitů na těžbu hnědého uhlí a k většímu využívání potenciálu jaderné energie. České energetické zásoby jsou časově velmi limitované při současném tempu těžby (černé uhlí necelých 90 let, hnědé uhlí přes 40 let, uran téměř 40 let, ropa přes 60 let, zemní plyn přes 10 let). Přitom zároveň ČR pokračuje ve vývozu svých omezených přírodních zdrojů. ČR ve stejném období zvýšila vývozy vlastních nerostných surovin o téměř 50 % z 9,5 mil. tun na 13,4 mil. tun, kdy se jedná o těžbu kaolínu, jílu, vápence, stavebních materiálů, která se negativně podepisuje na rázu krajiny a na ohrožení biologické

Těžba vápenců mění tvář krajiny. Lom Štramberk

rozmanitosti. I jejich zásoby jsou odhadovány na 100 (stavební kámen, štěrkopísky) až 300 let (bentonit, dekorativní kámen).⁷

Legislativa, strategie a technická opatření

Pro ČR zůstává výzvou nejen stávající legislativa ES a přijímané tematické strategie v oblasti životního prostředí, energetiky (např. podpora obnovitelných zdrojů energie, podíl biopaliv na pohonných hmotách, Evropská strategie pro udržitelnou, konkurenceschopnou a zabezpečenou energii), konkurenceschopnosti (podpora environmentálních technologií, veřejné „zelené“ zakázky), průmyslu a dopravy (např. nové přísnější požadavky na technickou kvalitu výrobků směrem ke snižování náročnosti na materiály a energii jak při výrobě, tak i provozu). Pro ČR však bude nejen politicky, ale i prakticky náročné přijmout legislativní a technicko-organizační opatření pro provedení ekologické daňové reformy s využitím pozitivních i negativních zkušeností již uplatňované reformy v Německu, Švédsku, Dánsku, Finsku, ve Velké Británii a Nizozemí zvláště před uplynutím přechodného čtyřletého období pro ČR (1. leden 2008) pro implementaci směrnice č. 2003/96/ES, o zdanění energií. Studie v ČR ukazují, že české uhelné elektrárny vyprodukovaly např. v r. 2002 externí náklady ve výši 64 mld. Kč, což bylo zhruba 2,5 % HDP ČR, přitom tyto elektrárny vyrobily v témže roce elektřinu v hodnotě pouze 50 mld. Kč.⁸ Přitom zisky energetických společností (výroba, přenos a distribuce energií) značně přesahují objemy externalit.

Ochrana přírody

Na relativně dobré úrovni je v ČR ochrana přírody podobně jako v řadě nových členských států, což činí zemi atraktivní pro postupně se prosazující nový typ turistiky – eko a agroturistiku a pro celkově udržitelný cestovní ruch. Stagnace na úrovni městské, resp.

4 Rámcový program udržitelné spotřeby a výroby České republiky, Edice Planeta 2005, číslo 4/2005, str. 8, Communication from the Commission to the Council and the European Parliament „On the review of the Sustainable Development Strategy. A platform for action“, COM (2005) 658 final/2, str. 9

5 Situační zpráva ke Strategii udržitelného rozvoje ČR, Úřad vlády, Praha 2006, str. 48–52

6 Situační zpráva ke Strategii udržitelného rozvoje ČR, Úřad vlády, Praha 2006, str. 59–62, OECD Zpráva o politice, stavu a vývoji životního prostředí, Česká republika, str. 49–54

7 Rámcový program udržitelné spotřeby a výroby České republiky, Edice Planeta 2005, číslo 4/2005, str. 8

8 Rámcový program udržitelné spotřeby a výroby České republiky, Edice Planeta 2005, číslo 4/2005, str. 13

pouze „pražské“ turistiky s sebou přináší nebezpečí nejen turistické „únavy“ z historických památek Prahy v dlouhodobější perspektivě, ale i značné zatížení dopravní infrastruktury hlavního města a nároky na likvidaci komunálního odpadu a čištění odpadních vod. Počet zahraničních turistů do České republiky se více než zdvojnásobil, vyrostl z 2,6 mil. v r. 1993 na 6,4 mil. v r. 2005.

Úroveň ztráty biologické rozmanitosti není tak propastná jako v některých státech západní Evropy. Přetrvávající hrozbou pro oblast ochrany přírody a především biologické rozmanitosti jsou však pokračující urbanizace, především v okolí velkých měst, prosazování investic do budování průmyslových zón na „zelené louce“ bez dlouhodobých strategických plánů, prosazování výstavby nové dálniční a silniční sítě. Pro implementaci Strategie ochrany biologické rozmanitosti České republiky se může stát v nadcházejících letech hrozbou snaha českého zemědělství o prosazení se v rámci EU intenzifikací svojí výroby a dosažením na dotace z fondů EU, což se již dnes projevuje v počínajícím nárůstu používání hnojiv. Východiskem se mohou stát jak český Akční program podpory ekologického zemědělství, přijatý v r. 2004, a prosazování ekologického zemědělství na úrovni EU mnohem razantněji, tak i racionální reakce na výzvy, které poskytuje zemědělství a životnímu prostředí snaha o dosažení cílů ES v oblasti obnovitelných zdrojů energie, biopaliv a tematické strategie na ochranu půdy. ČR, která má značně vyčerpané nitrační schopnosti půdního fondu, by měla podporovat přijetí rámcové směrnice na ochranu půdy a přijetí i národního zákona o ochraně půdy či zapracování této složky do Kodexu životního prostředí.

Při ochraně přírody a i dalších složek životního prostředí, tj. celého ekosystému, musí být maximálně využíván legislativní nástroj ve formě posuzování vlivů na životní prostředí a v zájmu uceleného udržitelného rozvoje státu pak strategické posuzování vlivů na životní prostředí.

Revize legislativy je nepřijatelná

V této souvislosti musí být odmítány pokusy o revizi stávající environmentální legislativy ČR, které by v případě úspěchu mohly vést k porušení i závazků ČR vyplývajících z legislativy ES a smluvních závazků v rámci EHK OSN. Stávající environmentální legislativa se v žádném případě negativně neprojevila na celkovém hospodářském růstu státu, jednotlivých odvětví ani na zahraničních investicích. Od r. 2000 včetně, kdy již postupně začala převažovat harmonizovaná legislativa ČR s legislativou ES, vzrostl HDP do r. 2005 včetně celkem o 22,9 %, průmyslová výroba o 37,9 %. Zahraniční investice v r. 2005 dosáhly 1119,7 mld. Kč, tj. o 100 % více než v předchozích letech 90. let minulého století.⁹ To dokazuje, že se

proces posuzování vlivů na životní prostředí v souladu se zákonem č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, nestal nástrojem „odpuštění“ zahraničních investorů a „brzdou“ domácího podnikatelského prostředí a snižování zisku podnikatelského sektoru, zvláště pak velkých a středních podniků. Např. v letech 2002–2005 bylo v procesu posuzování vlivů na životní prostředí vydáno celkem 265 souhlasných stanovisek a pouze 8 zamítavých.¹⁰

Je však nutné podporovat snahy o zkvalitnění, zpřehlednění a zjednodušení legislativy, včetně v oblasti životního prostředí, které by měly přispět ke snížení byrokratické zátěže.

Investice do životního prostředí klesají

Znepokojivé je, že naopak v uplynulém období došlo k výraznému útlumu výdajů a investic do oblasti životního prostředí, což mělo a má mj. dopad i na stagnaci řady výsledků ve složkách životního prostředí, zvláště pak ovzduší a vod, recyklace odpadů, a v pomalém pokroku při přibližování se závazkům v rámci EU v oblasti obnovitelných zdrojů energie a úspor energie.

Ještě v r. 1997 činily tyto výdaje téměř 2,5 % HDP (z toho podíl soukromého sektoru 1 % a veřejného sektoru 1,5 %), tj. výdaje táhl stát z ústředních rozpočtů a obce s výjimkou oblasti ochrany ovzduší. V r. 2003 se snížily výdaje již jen na 0,8 %, kdy se však vyrovnal podíl veřejného a soukromého sektoru na 0,4 %. Změna poměru mezi veřejným a soukromým sektorem plně odpovídá i změně vlastnických vztahů a skutečnosti, že by v tržní ekonomice měly soukromý sektor a místní rozpočty brát postupně větší díl zodpovědnosti za stav životního prostředí. Přitom ústřední zdroje ještě v r. 2004 vynaložily na ochranu životního prostředí 14,4 mld. Kč, tj. o 60 % více než v r. 1998 (9 mld. Kč), tedy výdaje na téměř stejné úrovni jako v r. 1995, kdy byly největší v historii ČR ve výši 14,9 mld. Kč (od r. 1997 nejsou ve výdajích na ochranu životního prostředí zahrnovány výdaje na pitnou vodu). Místní rozpočty byly schopny v r. 2004 alokovat 23,2 mld. Kč, tj. o téměř 90 % více než např. v r. 1998 (12,4 mld. Kč). Nová, harmonizovaná legislativa přispěla k tomu, že obce disponují více finančními prostředky na ochranu životního prostředí a jsou ochotny přebírat svůj podíl zodpovědnosti za kvalitu života obyvatel.¹¹ V budoucnu je potřebné, podobně jako v řadě členských států EU, podporovat trend, kdy hlavní zodpovědnost za investice a výdaje do ochrany životního prostředí převezmou soukromý sektor a obce a kdy stát či fondy Evropské unie budou hrát úlohu pouze doplňkových zdrojů.

Finanční požadavky v souvislosti s EU

Pro splnění všech požadavků souvisejících s členstvím ČR v EU v životním prostředí se předpokládá v období 2000–2010 vynaložit téměř 285 miliard Kč,

9 Zdroj Český statistický úřad

10 Ing. Jitka Lhotáková, Mgr. Lucie Vravňíková, Vladimír Čížek: Posuzování vlivů na životní prostředí v datech a číslech, EIA, IPPC, SEA, číslo 2, duben 2006, str. 11–14

11 viz Výdaje na ochranu životního prostředí v České republice v r. 2003, Český statistický úřad 2004, Statistická ročenka životního prostředí České republiky 2005

12 Investiční strategie na financování požadavků implementace environmentální legislativy Evropských společenství, Ministerstvo životního prostředí, červen 2003

13 Strategie hospodářského růstu České republiky, Úřad vlády, 2005

tj. zhruba 9 miliard EUR, především ze strany soukromého sektoru (58 %), místních rozpočtů (40 %) a ze státního rozpočtu (2 %).¹² V letech 2007 – 2013 pak 413 mld. Kč (tj. zhruba 13 mld. EUR) při spolufinancování z prostředků fondů EU.¹³ Tyto finanční prostředky směřují nebo budou směřovat především do těch oblastí, kde ČR požádala o přechodná období, a těch, které si i v zájmu zachování konkurenceschopnosti ekonomiky vyžadují nemalé finanční prostředky na průběžnou pravidelnou obnovu stávajících výrobních provozů a rozvoj nových technologií šetrných k životnímu prostředí, ke zdraví obyvatelstva a snižujících energetickou a materiálovou náročnost výrobků. Je nutné si uvědomit, že se tyto náklady překrývají s plněním požadavků legislativy ES i z jiných kapitol vyjednávání, jako jsou zemědělství, energetika, vnitřní trh, doprava, civilní ochrana a krizové řízení, konkurenceschopnost, zdraví, práce a sociální věci.

Přínos investic do životního prostředí

V rámci nových členských států EU jsou náklady na splnění požadavků environmentální legislativy odhadovány až na 80 mld. EUR, z toho nejvíce na investice pro implementaci směrnice 91/271/EHS o čištění městských odpadních vod (15 mld. EUR).

Investice na ochranu životního prostředí přinášejí značný ekonomický přínos. Jen např. v r. 2003 přinesly tržby z prodeje služeb na ochranu životního prostředí, tržby z prodeje vedlejších produktů a úspory z opětovného využití vedlejších produktů téměř 23,5 mld. Kč. Přitom pořízené investice na ochranu životního prostředí podle programového zaměření a druhu vlastnictví činily v témže roce 19,4 mld. Kč.¹⁴ V nadcházejícím období bude nutné vést mnohem aktivnější dialog s podnikatelskými asociacemi v zájmu nejen ochrany životního prostředí v ČR, ale i v zájmu zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky ČR na trzích EU a světovém trhu prosazováním vysokých standardů výroby a větším zhodnocováním práce a technologických inovací. Přitom bude nutné využít již stávající formální angažovanosti českých podnikatelských kruhů v EU a v OECD při vyjednávání nových strategických dokumentů a předpisů, kdy jejich reprezentace není ochotna uvnitř ČR přiznat existenci nových trendů v EU a v OECD včetně podílu podnikatelského prostředí na nich (snižování energetické a materiálové náročnosti, dodržování principů sociální zodpovědnosti podniků). Potěšující je, že se daří zvyšovat výdaje na výzkum a vývoj ze 14 mld. Kč v r. 1995 na již 35 mld. Kč v r. 2004 (1,27 % HDP) s cílem dosáhnout 3 % v r. 2010, kde by prosazování udržitelného rozvoje a environmentálních technologií mělo být prioritou.

Nejsme v tom sami

V této souvislosti je třeba konstatovat, že i v rámci stávající Evropské unie se řada jejích členských států potýká ve větší či menší míře s obdobnými problémy. ČR a další nové členské státy EU (s výjimkou Slovinska) vykazují shodně stále vysokou energetickou a materiálovou náročnost, stejně tak vysoké míry znečištění a vysokou míru nákladní pře-

pravy a relativně nízkou produkci odpadů. V tomto směru má však geograficky (vysoký stupeň dopravního a přepravního tranzitu) a s ohledem na historický vývoj ekonomiky ČR složitější postavení. Německo, Velká Británie, Nizozemí, Francie a Švédsko jako státy s dokončenou restrukturalizací průmyslu (doznívající pouze v některých částech východního Německa) a s dlouholetými zkušenostmi s ochranou životního prostředí vykazují malou míru energetické náročnosti ekonomik a také míry znečištění. Jsou vzorem pro progresivní environmentální legislativu, především související s výrobní sférou (podpora ekoinovací, environmentálních technologií, daňová reforma, tlaky na ekonomické sektory). Portugalsko, Španělsko a Irsko mají v současné době rychle rostoucí ekonomiky, avšak potýkají se s problémy naplnění environmentálních cílů a s vysokými mírami znečištění. Lucembursko, Slovinsko, Belgie, Rakousko, Itálie, Dánsko, Finsko a Řecko vykazují problémy zejména s emisemi znečišťujících látek do ovzduší, vysokou energetickou náročností na obyvatele a s emisemi skleníkových plynů, spojené s vysokou dopravní náročností.¹⁵

Musíme zohlednit pozitivní zkušenosti sousedů

Aby ČR překonala stagnaci či se vyvarovala možného zhoršení některých složek životního prostředí, měla by se v budoucnu mnohem více snažit o zohlednění pozitivních zkušeností především

*Spalování odpadů u nás stále vede nad recyklací
Foto 2x J. Plamínková*

¹⁴ viz Výdaje na ochranu životního prostředí v České republice v r. 2003, Český statistický úřad 2004

¹⁵ The European Environment. State and Outlook 2005, EEA, Copenhagen 2005

Německa (geografická blízkost, ekonomická, sociální a environmentální propojenost) při prosazování účinnější ochrany životního prostředí ve vztahu k ekonomickým a sociálním sektorům (energetika a doprava včetně prosazování legislativy v oblasti ovzduší, daňová reforma, dosahování cílů legislativy ES v oblasti odpadů včetně obalů a elektrošrotu a plnění závazků Basilejské úmluvy o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování a Stockholmské úmluvy o persistentních organických polutantech). Vůči dalším environmentálně vyspělým členským státům EU je nutné přistupovat selektivně podle nejlépe dosažených výsledků v těchto zemích a s ohledem na reálnost uplatnění jejich pozitivních zkušeností v podmínkách ČR. Zde by bylo vhodné i hledat vzájemnou podporu při projednávání nové legislativy ES a při případných tlacích i na jiné sektory v rámci EU. Prioritou však musí zůstat prosazování na vysoké profesionální úrovni harmonizace environmentální legislativy a především konkrétních prováděcích opatření, včetně jejich dopadů na jiné sektory, se sousedními státy – Polskem, Rakouskem, Slovenskem a zvláště s Německem.

Vyhodnocení Strategie udržitelného rozvoje a Státní politiky ŽP

V období 2006–2010 je důležitým úkolem pro oblast životního prostředí a environmentální pilíř udržitelného rozvoje využít průběžného vyhodnocení plnění Státní politiky životního prostředí České republiky (předložení vládě do 30. června 2007) a vyhodnocení plnění Strategie udržitelného rozvoje České republiky a návrhu její aktualizace (předložení vládě do 30. listopadu 2007) ke kritickému vyhodnocení integrace environmentálních hledisek a požadavků udržitelného rozvoje do všech sektorových politik a k navržení konkrétních opatření k nápravě situace.

Revidovaná Strategie udržitelného rozvoje Evropské unie (SUR EU), schválená na červnovém summitu EU v Lucemburku, poskytuje řadu možností k tlaku na hlavní sektory v ČR (požadavek a doporučení provedení daňové reformy směrem ke snížení zdanění práce a naopak většímu zdanění energie a materiálu, úspory energie, větší podpora obnovitelným zdrojům energie, větší využití finančních prostředků EU pro prosazování environmentálních zájmů – technologie, inovace, věda a výzkum, změna klimatu, biologická rozmanitost, udržitelné vzorce spotřeby a výroby). Vzhledem k tomu, že revidovaná Strategie udržitelného rozvoje EU prošla všemi formacemi EU (mj. Rady EU pro energetiku, konkurenceschopnost, zemědělství, zahraniční politiku, dopravu), je možné operovat souhlasem těchto formací s úkoly v ní obsaženými i uvnitř ČR.

Vyhodnocení Státní politiky životního prostředí ČR zohlední jak výstupy z revidované SUR EU, tak i ze zahájení vyhodnocování a případných návrhů změn Šestého akčního programu životního prostředí EU na podzim 2006. V září 2006 bude na MŽP vytvořena pracovní skupina k vyhodnocení SPŽP, v říjnu pak meziresortní pracovní skupina, které by pracovaly na prvním kritickém návrhu informace do vlády ČR a její konečné přípravě k předložení vládě v červnu 2007.

Strategie pro ochranu biodiverzity

Ministerstvo životního prostředí musí do konce května 2008 vytvořit akční plány pro realizaci Strategie ochrany biologické rozmanitosti ČR z r. 2005, a také průběžně vyhodnocovat strategické dokumenty a realizační plány na složkové oblasti životního prostředí co možná nejlépe integrovaným způsobem ve vztahu k ostatním sektorům a úrovním řízení (regiony, municipality, zájmové skupiny), a to především v oblasti zlepšování kvality ovzduší, změny klimatu, odpadového hospodářství, plnění rámcové směrnice o vodách s patřičným finančním zabezpečením a promítnutím se do vědy, výzkumu a vývoje.

Dialog s podnikateli a kritickými sektory

Resort životního prostředí musí v nadcházejícím období hledat strategické spojence (v první etapě zdravotnictví, zemědělství, zahraniční věci, školství, práce a sociální věci) pro budování konstruktivního dialogu s podnikatelskou sférou a kritickými sektory (průmysl, doprava, energetika). V této souvislosti bude nutné využít pozitivních i negativních zkušeností z aplikace „náklady z nečinnosti“ a „levnější prevence“ a pravděpodobně přetransformovat stávající systém meziresortních pracovních rad, komisí, výborů a pracovních skupin, které se v posledním období vyznačují nízkou účinností. Nutné je dosáhnout toho, aby horizontální témata nebo témata s prioritní společenskou důležitostí (např. energetika, změna klimatu, sociální soudržnost, doprava) byla zastřešena specializovanými orgány Rady vlády pro udržitelný rozvoj. Měly by být posíleny rozhodovací pravomoci Rady vlády pro udržitelný rozvoj a trvat na zásadě, že všechny strategické dokumenty a strategická legislativa musí projít schválením RVUR. Nástroje posuzování vlivu regulačních opatření (RIA), zjednodušování a zkvalitňování legislativy a posuzování vlivů strategií z hlediska životního prostředí a udržitelného rozvoje by měly být v nadcházejícím období plně uplatňovány za podmínky kvalitní metodologie a prováděcích předpisů.

Aktualizace SPŽP a rámec programů udržitelné spotřeby a výroby

Aktualizace SPŽP je plánována k předložení vládě k 31. prosinci 2010, což by odpovídalo přípravě na Sedmý akční program životního prostředí EU. Rovněž tak bude muset být vyvíjen tlak na mnohem aktivnější integrování požadavků udržitelného rozvoje v souladu se SUR ČR a SUR EU.

Prostor pro to vytvářejí plánovaná průběžná vyhodnocení či aktualizace strategických a koncepčních dokumentů ČR, především Národního lisabonského programu 2005–2008 (k 30. září 2006), Strategie hospodářského růstu, Dopravní politiky ČR (k 30. září 2007), Koncepce spotřebitelské politiky na léta 2006–2010 (k 30. červnu 2008), Státní energetické koncepce (k 31. prosinci 2008), Programu podpory environmentálních technologií v České republice (vždy k 31. prosinci kalendářního roku), Národní inovační politiky ČR na léta 2005–2010 (k 31. prosinci 2007), Strategie regionálního rozvoje ČR na léta 2007–2013 (k 30. červnu 2009), Politiky

územního rozvoje (k 31. prosinci 2008), Akčního programu ČR pro rozvoj ekologického zemědělství (k 31. prosinci 2010).

Do 30. června 2007 budou RVUR a vládě ČR předloženy návrhy akčních programů Rámce programů udržitelné spotřeby a výroby České republiky, přijatého v červnu 2005. Akční programy, jejichž konkrétní příprava začala v březnu 2006, se soustředí na několik témat (Kvalita života především, Výchova a vzdělávání, Místní spolupráce pro kvalitu života, Udržitelná spotřeba a výroba organizací, Zvyšování energetické účinnosti, Ekologické zemědělství a biopotraviny, Udržitelné stavění, Udržitelná veřejná správa, Narovnání podmínek trhu, Doprava, Společensky odpovědné chování firem, Vládní kampaň k udržitelné spotřebě a výrobě).

Předsednictví EU

Česká republika, která bude v první polovině 2009 předsedat Evropské unii, a tím koordinovat její postoje na důležitých mezinárodních jednáních včetně pravidelných zasedání Řídící rady Programu OSN pro životní prostředí (ŘR UNEP) a Komise OSN pro udržitelný rozvoj (CSD), musí věnovat prioritní pozornost v letech 2006–2009 několika vybraným následujícím tématům. Prvním je Desetiletý rámec programů udržitelné spotřeby a výroby včetně zapojení ČR do pracovních skupin v rámci společného potupu UNEP, UNDESA a EU (zvláště Francie – udržitelná turistika, Finsko – udržitelné stavebnictví, Švédsko – udržitelný způsob života, Velká Británie – udržitelná výrobní politika a SRN – udržitelná výroba a spotřeba v Africe), protože tento desetiletý rámcový program by měl být schválen v únoru 2009 na 25. zasedání ŘR UNEP. Zde by měl být poprvé vyhodnocen i Strategický přístup k mezinárodnímu nakládání s chemickými látkami schválený v únoru 2006 a také Baliský program podpory technologií a budování kapacit z března 2005.

Česká republika jako čerstvý místopředseda 15. zasedání Komise OSN pro udržitelný rozvoj a politické části cyklu energetika, změna klimatu, znečištění ovzduší a průmyslový rozvoj a jako koordinátor EU na 17. zasedání CSD (politická část cyklu zemědělství, rozvoj venkova, desertifikace a Afrika) musí věnovat i prioritní pozornost těmto tématům v domácích podmínkách a v rámci prosazování uvnitř státu vnější dimenze těchto témat, tj. včetně jejich integrovaného uplatnění v systému české rozvojové pomoci v rámci i realizace strategických dokumentů EU (např. Strategie EU pro Afriku).

ČR se bude muset zapojit do dalšího rozpracování a finalizace mezinárodních snah (zatím především prosazovaných Evropskou unií) o transformaci environmentální dimenze systému OSN a transformaci UNEP v Organizaci OSN pro životní prostředí (UNEO), kdy by konečné stanovisko mělo být přijato během předsednictví ČR v EU a na 25. zasedání ŘR UNEP.

Úkoly vyplývající z mezinárodních smluv

Stav životního prostředí je faktorem významně zasahujícím do rozvoje společnosti, který je vzájemně spojen s hospodářským a sociálním rozvojem. Závaž-

nost a globální rozměry problémů ochrany životního prostředí vyžadují úzkou součinnost mezinárodního společenství a koordinace při prosazování opatření v této oblasti. Tato skutečnost se odráží i v rozsáhlém souboru mezinárodních smluv a prováděcích protokolů, které se zabývají jednotlivými oblastmi nebo dílčími otázkami ochrany životního prostředí. Česká republika je smluvní stranou nebo signatářem podstatné většiny mnohostranných mezinárodních smluv sjednaných v rámci OSN, UNEP, EHK OSN či Rady Evropy, tak dvoustranných smluv. Podíl ČR na projednávání mezinárodních smluv a jejich implementaci se zvýraznil v návaznosti na její členství v Evropské unii, která sama patří v oblasti mezinárodních environmentálních vztahů k zásadním aktérům ovlivňujícím jejich řešení. ČR se musí aktivně účastnit tvorby stanovisek EU k jednotlivým problémům životního prostředí v rámci mezinárodních smluv, aby mohla ovlivnit jejich konečnou podobu jak v zájmu životního prostředí, tak i udržitelného rozvoje i samotné ČR.

V drtivé většině případů jsou normy obsažené v právním řádu ČR a právu ES přísnější než závazky plynoucí z mnohostranných environmentálních smluv, jichž je ČR, resp. ES, smluvní stranou. Je jen několik mezinárodních smluv, které byly výzvou pro legislativu ES a tedy i pro ČR (Aarhuská úmluva z r. 1998, kdy ES a většině členských států trvalo téměř 6 let vytvořit vnitřní mechanismy pro plné formální uplatňování závazků úmluvy) a které jsou stále výzvou (např. protokol Basilejské úmluvy o zodpovědnosti, protokoly o PRTR a o náhradě škod na životním prostředí). Pozitivní odezva na tyto výzvy je závislá na schopnostech vybudování vnitrostátních předpokladů pro jejich implementaci a pro jejich celostní zapracování do právních systémů závislejících na konstruktivním dialogu se zájmovými skupinami, především průmyslovými lobby a pojišťovacími institucemi.

ČR nemá problémy s plněním většiny závazků, které pro ni vyplývají z mnohostranných environmentálních smluv, a naopak je v mnoha případech díky svým přísnějším normám, vycházejícím z legislativy ES, plní nadstandardně. V rámci nich ČR nevybočuje negativně ve srovnání s jinými státy, naopak je hodnocena pozitivně. Např. při příležitosti Světového summitu o udržitelném rozvoji v r. 2002 byla vyhodnocena jako druhý nejlepší stát světa v přístupu k mezinárodním environmentálním smlouvám, na jaře 2006 byla vyhodnocena americkou Harvardovou univerzitou pro účely Davoského ekonomického fóra jako čtvrtá nejlepší v dosaženém pokroku v životním prostředí za poslední období (hodnoceno formální přijímání legislativy, přístupy ke mezinárodním smlouvám, přijímání strategických dokumentů v oblasti udržitelného rozvoje a životního prostředí).

Důležitá Úmluva o dálkovém znečišťování

Avšak pro ČR, která se potýká se specifickými problémy životního prostředí – kvalita ovzduší, kvalita vod, nakládání s odpady, nakládání s chemickými látkami a prevence průmyslových havárií, je velmi důležitou Úmluva EHK OSN o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států (CLRTAP

z r. 1979)¹⁶ zvláště se svými posledními protokoly z r. 1998 (těžké kovy a persistentní organické polutanty a jejich propojení se Stockholmskou úmluvou o persistentních organických polutantech) a 2001 (acidikace, eutrofizace a přízemní ozon), které jsou pečlivě propracovány v legislativě ES. Včasná implementace těchto tří protokolů a Stockholmské úmluvy, včetně jejího Národního implementačního plánu, bude náležet k nejdůležitějším úkolům ČR, vyžadujícím aktivní zapojení podnikatelského sektoru včetně finančního. Zde bude nutné zajistit provázání činností nejen v rámci resortu životního prostředí, tak i dalších resortů, především průmyslu, zemědělství a dopravy, podnikatelských svazů, zvláště chemického. Musí dojít k propojení s aktivitami v rámci implementace nové chemické legislativy ES (REACH) a globálního Strategického přístupu k mezinárodnímu nakládání s chemickými látkami (SAICM), který byl přijat na 9. zvláštním zasedání Řídící rady UNEP v únoru 2006. Uvedené mezinárodní smlouvy jsou dokladem dynamiky vývoje v ochraně životního prostředí a s tím spojeným tlakem na přezkoumávání již stanovených požadavků na jeho ochranu. Proto nyní dochází k revizi či doplnění protokolů CLRTAP, kdy se ČR aktivně zapojuje do tohoto procesu při zohlednění dosavadních dosažených cílů při preferování ochrany životního prostředí.

Úmluva o biologické rozmanitosti

Implementace Úmluvy o biologické rozmanitosti, jejímž cílem je zabezpečit ochranu biologické rozmanitosti, udržitelné využívání jejích složek a spravedlivé a rovnocenné rozdělování přínosů, plynoucích z využívání genetických zdrojů, je po legislativní stránce v ČR dobře zajištěna (zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, v prováděcí vyhlášce MŽP č. 395/1992 Sb.¹⁷ a zákoně č. 100/2004 Sb.¹⁸), je na vysoké úrovni a odpovídá požadavkům mezinárodních závazků a požadavkům práva ES. Jako nedostatek se projevuje neucelené propojení právní úpravy ochrany biodiverzity na úrovni ostatních resortů, např. za nespokojivé lze označit zajištění právní ochrany lesní biodiverzity. Problematika nepůvodních druhů živočichů a rostlin v ČR je právně v současnosti řešena okrajově a ne systematicky v různých právních předpisech – zejména v zákoně č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, a dále v zákoně č. 289/1995 Sb., o lesích, v zákoně 449/2001 Sb., o myslivosti, zákoně č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a zákoně č. 99/2004 Sb., o rybářství. V souvislosti se zásadami Úmluvy stanovenými pro řízení péče o ekosystémy postrádá se řešení sice specifické, ale pro ČR důležité problematiky, a to tzv. brownfields neboli nerekul-

tivovaných ploch. Dosud chybí právní norma, která by se uceleně tímto problémem zabývala. Výchozí právním předpisem, který v této oblasti platí, je zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), dosud však nebyl vydán prováděcí předpis, jenž by řešil metodiku pro provádění rekultivační na jednotlivých typech lokalit. Dílčí úpravy jsou obsaženy v již zmíněném zákoně č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, a v zákoně 334/1995 S.b, o ochraně zemědělského půdního fondu.

Pohyb nebezpečných odpadů

Pro ČR, jakož i celé ES, je přetrvávajícím problémem dosažení pokroku při ratifikaci a následné implementaci Protokol o odpovědnosti a náhradách za škody vzniklé při přeshraničním pohybu nebezpečných odpadů a jejich zneškodňování k Basilejské úmluvě o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování, který byl přijat již v prosinci 1999. Dosud nevstoupil v platnost, protože jej zatím ratifikovalo jen 7 států z potřebného počtu 20. Také ČR Protokol zatím neratifikovala. V zájmu účinné ochrany před vznikem škod v důsledku přepravy nebezpečných odpadů (viz např. poslední případy s odpady z Německa) by však bylo žádoucí, aby se ČR, jakož i ostatní smluvní státy Úmluvy, snažily dořešit přetrvávající problémy spojené s implementací tohoto protokolu, tj. především otázku finančních nákladů v důsledku vyššího pojištění této přeshraniční přepravy, a překonaly přetrvávající odpor podnikatelské obce a pojišťovacích ústavů.

Přístup k informacím

ČR se nakonec podařilo ve vnitrostátních podmínkách prosadit ratifikaci Úmluvy EHK OSN o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí z r. 1998, která vstoupila v platnost v rámci regionu EHK OSN v r. 2001 a v ČR až v r. 2004. Právní řád ČR je kompatibilní s požadavky této Úmluvy. Hlavním problémem při uplatňování Úmluvy však nadále zůstává tzv. III. pilíř – přístup k právní ochraně, a to zejména v důsledku přetrvávajících potíží ve sféře soudní moci, kde se stále výrazně projevuje slabá vymahatelnost práva životního prostředí a pomalé rozhodování soudů. V současné době není důsledně implementováno ustanovení čl. 9 odst. 2 Úmluvy o přístupu k právní ochraně, podle něhož „Každá strana v rámci své vnitrostátní právní úpravy zajistí, aby osoby z řad dotčené veřejnosti (a) mající dostatečný zájem, nebo (b) u nichž trvá porušování práva v případech, kdy to procesní správní předpis strany požaduje jako předběžnou podmínku, mohly dosáhnout toho, že soud nebo jiný nezávislý

16 Protokol o dlouhodobém financování Kooperativního programu pro monitorování a vyhodnocování dálkového šíření látek znečišťujících ovzduší v Evropě (1984), Protokol o snižování emisí oxidů dusíku nebo jejich toků přes hranice států (1988), Protokol o snížení emisí síry nebo jejich toků přecházejících hranice států nejméně o 30 % (1985), Protokol o omezení emisí těkavých organických látek nebo jejich toků přes hranice států (1991), Protokol o dalším snížení emisí sloučenin síry (1994), Protokol o perzistentních organických polutantech (1998), Protokol o těžkých kovech (1998), Protokol k omezování acidifikace, eutrofizace a přízemního ozonu (1999).

17 Vyhláška MŽP č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

18 Zákon č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy).

a nestranný orgán zřízený zákonem přezkoumá po stránce hmotné i procesní zákonnost jakýchkoliv rozhodnutí, aktů nebo nečinnosti podle ustanovení článku 6 a v případech, kdy je tak stanoveno vnitrostátním právem a aniž by tím byl dotčen odstavec 3 článku 9, i dalších relevantních ustanovení této úmluvy.“ V platné právní úpravě správního soudního řádu (zákon č. 150/2002 Sb.), který svěřuje působnost ve věci přezkoumávání rozhodnutí vydaných v oblasti veřejné správy, zmíněný požadavek Úmluvy není zatím promítnut. To si vyžadá v nadcházejícím období nutné úpravy legislativy ČR.

Úniky a přenosy znečišťujících látek

MŽP se podařilo překonat odpor ekonomických sektorů nejdříve s podpisem Protokolu o registrech úniků a přenosů znečišťujících látek, který byl podepsán v květnu 2003 v Kyjevě, a nyní i zahájit ratifikační proces Protokolu¹⁹. Cílem tohoto mezinárodního dokumentu je zlepšit přístup veřejnosti k informacím prostřednictvím sestavení ucelených, integrovaných, celostátních registrů úniků a přenosů znečišťujících látek v souladu s ustanoveními protokolu. Protokol deklaruje důležitost registrů úniků a přenosů znečišťujících látek jako mechanismu pro zvyšování odpovědnosti podniků, omezování znečištění a podporu udržitelného rozvoje. Účelem registrů je přispět k posílení integrovaného přístupu v ochraně životního prostředí a k podpoře šetrnějšího chování. Cíle protokolu jsou méně přísné než předpisy ES. S ohledem na význam Protokolu pro prosazování integrovaného přístupu v ochraně životního prostředí a podpoře šetrnějšího chování je žádoucí prosadit jeho projednání v Parlamentu ČR a prosadit jeho ratifikaci i ve všech státech EU.

Strategické posuzování vlivů na životní prostředí

ČR musí v nadcházejícím období využít své výhody (expertní zázemí, propracovaný právní rámec, prestiž ve světě) v oblasti strategického posuzování vlivů na životní prostředí. ČR patří spolu s Finskem a Albánií mezi první tři státy regionu EHK OSN, které již ratifikovaly Protokol o strategickém posuzování životního prostředí, podepsaný v květnu 2003 v Kyjevě. Protokol však zatím nevstoupil v platnost. Cílem Protokolu je zajistit vysokou úroveň ochrany životního prostředí, včetně zdraví. Prostředkem k dosažení tohoto cíle je posuzování připravovaných plánů a koncepcí z hlediska zájmů ochrany životního prostředí a zdraví, přičemž smluvní strany stanoví jasné, průhledné a účinné postupy, včetně zajištění účasti veřejnosti, při posuzování. Uvedené nástroje směřují k podpoře implementace principů udržitelného rozvoje na národní i mezinárodní úrovni. Podobně jako u výše uvedených Protokolů k Úmluvě o dálkovém znečišťování ovzduší přecházejícím hranice států i v tomto případě je právní úprava ČR kompatibilní s touto mezinárodní smlouvou. Zákon č. 100/2001 Sb.,

o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů, je v souladu s požadavky v ní formulovanými. ČR by měla využít svého předstihu k vyvíjení tlaku v rámci EU a EHK OSN, aby Protokol byl co nejdříve ratifikován a mohl vstoupit před konáním bělehradské konference EHK OSN „Životní prostředí pro Evropu“ v platnost, tj. nejpozději v létě 2007.

Trestně právní odpovědnost za škody

Pro ČR, zvláště pak resort spravedlnosti jako gestora, je výzvou zajistit přístup k mezinárodně právnímu instrumentu v oblasti trestně právní odpovědnosti za škody na životním prostředí – k Úmluvě Rady Evropy o trestně právní ochraně životního prostředí. Úmluva byla podepsána v r. 1998, ale zatím ji ratifikoval z potřebných tří států pro vstup v platnost pouze jeden stát (Estonsko). I v této oblasti tak je potřebné vyvinout úsilí jak na vnitrostátní, tak mezinárodní úrovni, aby se vytvořily podmínky pro implementaci ustanovení této Úmluvy. Z uvedené Úmluvy vycházel Rámcový rozhodnutí Rady ES 2003/80/SVV o trestně právní ochraně životního prostředí, rozhodnutím Evropského soudního dvoru v roce 2005²⁰ však bylo zrušeno a zatím nová právní úprava, která by platila alespoň v rámci ES, nebyla vydána.

V rámci přípravy na předsednictví ČR v EU v 1. polovině 2009 a na zajištění spolupráce s bezprostředně předsedajícími státy (Francie – 2. pololetí 2008 a Švédsko 2. pololetí 2009) musí ČR věnovat prioritní pozornost důležitým mezinárodním environmentálním smlouvám, jako jsou Rámcová úmluva OSN o změně klimatu a její Kjótský protokol (zasedání smluvních stran v prosinci 2008), Vídeňská úmluva o ochraně ozonové vrstvy a Montrealský protokol o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu (zasedání smluvních stran v listopadu 2008), Basilejská úmluva o kontrole pohybu a zneškodňování nebezpečného odpadu přes hranice států (zasedání smluvních stran listopad 2008), Stockholmská úmluva o persistentních organických polutantech (zasedání smluvních stran v květnu 2009), Úmluva o Antarktidě (červen 2009) a zasedání Mezinárodní velrybářské komise (červen 2009). Zvláštní pozornost musí být věnována završení mezinárodních jednání o zajištění synergií mezi chemicky orientovanými mezinárodními smlouvami (Basilejská úmluva, Rotterdamská úmluva, Stockholmská úmluva) a finančním otázkám, vyvěrajícím ze snah vybudovat účinný finanční mechanismus pro realizaci Kjótského protokolu k UNFCCC (využití Globálního fondu životního prostředí jako doposud nebo samostatný mechanismus typu Mnohostranného fondu pro plnění Montrealského protokolu či rozšíření působnosti Mnohostranného fondu na Kjótský protokol).

JUDr. Jiří Hlaváček,
ředitel odboru politiky životního prostředí
a mnohostranných vztahů MŽP

¹⁹ Protokol vychází z článku 5 odst. 9 Aarhuské úmluvy, který ukládá smluvním stranám postupně zavádět integrovaný celostátní systém inventur nebo registrů znečištění prostředí ve formě strukturovaných počítačových a veřejně přístupných databází, naplňovaných na základě standardizovaných zpráv či hlášení.

²⁰ Case C-176/03, 13 September 2005 – důvodem byla skutečnost, že tato otázka měla být upravena formou směrnice, nikoli rozhodnutím Rady.

Yann Arthus-Bertrand vystavuje na pražské Kampě

Země krásná neznámá – Planeta pohledem shůry: tak je pojmenována výstava pod širým nebem, na které mohou od 7. srpna Pražané i návštěvníci hlavního města obdivovat 120 velkoformátových fotografií francouzského fotografa Yanna Arthuse Bertranda. Výstavu pořádá pod

Yann Arthus-Bertrand se narodil 13. března 1946. Už od mládí projevoval velký zájem o zvířata a záchranu přírodních prostředí. Krásu světa viděného shora, z koše balónu, objevil v Keni, když se svou ženou Annou studoval chování rodiny lvů v rezervaci Massai Mara. Výsledkem měla být dizertační práce a z materiálu vznikla kniha *Lvi* vydaná v roce 1983. Yann Arthus-Bertrand se začal věnovat reportážní fotografii a od roku 1986 se zaměřuje na letecké snímky. V roce 1991 založil agenturu Altitude, jedinou banku leteckých fotografií svého druhu, která sdružuje fotografie celého světa. Od roku 1995 pracuje na zásadním projektu dokumentace stavu planety prostřednictvím leteckých fotografií. Vzniklo tak několik knih, mezi něž patří *Země z ptáčích perspektiv* (nakladatelství La Martinière, Paříž), která byla dodnes vydaná ve 24 jazycích. Výstava *Země z ptáčích perspektiv* už proběhla ve více než 30 zemích a shlédlo ji na 60 milionů lidí. Souběžně s tím vydává Yann Arthus-Bertrand fotografické práce o zvířatech, z nich nejznámější je soubor *Zvířata a lidé* (nakladatelství La Martinière) a soubory *Koně* (nakladatelství Chêne).

záštitou UNESCO, ministra životního prostředí Libora Ambrozka a primátora hlavního města Prahy Pavla Béma paní Olga Menzelová-Kelymanová.

Na působivých fotografiích o rozměrech 180 x 120 cm, které autor pořídil z vrtulníku, jsou pouštní oblasti i arktické polární krajiny, pusté i přelidněné části Země. Návštěvníci mají možnost vidět Zemi téměř ve všech jejích podobách a ve velmi neočekávaných a netradičních podobách. Divák má možnost konfrontace s uměleckým dílem přírody, ale autor tak zároveň upozorňuje na její ohrožení.

V průběhu posledních patnácti let prolétal Yann Arthus-Bertrand více než sto zemí a ze vzduchu udělal přes sto tisíc obrázků. Tento projekt ho přivedl od beduínských kmenů v malijské poušti až do brazilských slumových čtvrtí, z amazonské džungle k vulkánům na Islandu. Díky autorově důrazu na ochranu přírody projekt od počátku podporuje také UNESCO.

Fotografie doprovází komentující texty, místa vzniku snímků jsou zakreslena na mapkách světa. V informačním stanu, který je nedílnou součástí výstavy, jsou návštěvníkům k dispozici knihy, plakáty i publikace s fotografiemi Yanna Arthuse Bertranda a je zde promítán i krátký film o fotografování práce.

Výstava na pražské Kampě potrvá až do 31. října 2006.

(z materiálů odboru vnějších vztahů MŽP)
Foto Jana Plamínková

Další informace:

<http://www.zemekrasnaneznama.cz>

<http://www.yannarthusbertrand.org>

Zpravodaj Ministerstva životního prostředí • Ročník XVI, číslo 9/2006 • Vychází 12x ročně • Vydává Ministerstvo životního prostředí, Vršovická 65, 100 10 Praha 10, tel.: 267 122 549 • Odpovědná redaktorka RNDr. Jana Plamínková, tel.: 251 817 302, 602 102 684, e-mail: jplaminkova@volny.cz • Administrace a objednávky SEVT a. s., Pekařova 4, 181 06 Praha 8, tel.: 283 090 352, fax: 233 553 422, e-mail: sevt@sevt.cz • Sazba Informica, tisk PeMa Praha • Předplatné měsíčníku Věstník a Zpravodaj MŽP s čtvrtletníkem EIA • IPPC • SEA pro rok 2006 je 750,- Kč • Číslo 9/2006 předáno do tisku 15. 8. 2006